Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

JONSTRUP 204 ÅR

BERETNINGER

26.6.1993–25.6.1994

MED DEBATOPLÆG OM DANNELSENS NYE VIRKELIGHED OG JONSTRUPS FREMTID

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

JONSTRUP 204 ÅR

BERETNINGER

26.6.1993 – 25.6.1994

Med debatoplæg om dannelsens nye virkelighed og Jonstrups fremtid

REDAKTION:
KAJ BONDE & BØRGE HJERMOV

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

JONSTRUP 204 ÅR

Udgivet af Jonstrupsamlingernes bestyrelse
Redaktion: Kaj Bonde, Børge Hjermov
Sats og tryk: Clemenstrykkeriet, Århus

Kopiering fra denne bog er kun tilladt
i overensstemmelse med overenskomst
mellem Undervisningsministeriet
og Copy-Dan.

© 1994 Forlaget Jonstrups Venner

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Forord

Det er redaktionen en glæde at kunne udsende beretningen »Jonstrup 204 år«.

Redaktionen har i år forsøgt at give beretningen karakter af et oplæg til debat, hvor Jonstrups fremtid er set i et større perspektiv, både pædagogisk, politisk og institutionelt.

Arne Mortensen (adjunkt på Jonstrup 1979-80) lægger for med et veloplagt og provokerende indlæg om dannelsens nye virkelighed. Kaj Bonde (rektor på Jonstrup 1977-90) tager tråden op ved at foreslå et idealskifte i folkeskolens læreruddannelse, og i et apropos til Ole Vig Jensens svar på »Jonstrups Venners« henvendelse vover Kaj Bonde pelsen og skitserer i enkelte debatpunkter et alternativ til den seminarieplanlægning, der ellers har været fulgt siden »slagteribetænkningens« fremkomst i 1969.

Beretningens historiske del indeholder i år et kapitel af Kaj Jensens velskrevne erindringsbog – dim. 1920 – hvor vi har fået lov at bringe afsnittet om studietiden på Jonstrup. – Endvidere har vi med hjælp fra Jørgen Egedal formået Max Jacobsen og Richard Kofoed – alle dimitteret 1944 – til at fortælle om modstandsbevægelsen på Jonstrup under besættelsen.

Endelig fortæller Erling Romme – dim. 1936 – om Jonstrups »nedlæggelse« i 1930erne.

Også i år har Jonstrupsamlingernes bestyrelse virket som redaktionskomité og Elin Fog som billedredaktør.

Så kan vi i øvrigt oplyse, at næste års beretning nok får karakter af et jubilæumsskrift i anledning af Jonstrups 40 år i Lyngby.

Sluttelig vil vi derfor gerne opfordre alle Jonstruppere til, på et A4-ark at skrive det erindringsglimt, de bedst husker fra den tid, hvor de var tilknyttet Jonstrup, for derigennem at få tegnet et så virkelighedsnært billede af Jonstrup i Lyngby som muligt.

Lyngby den 6. april, 1994

Kaj Bonde *Børge Hjermov*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DEN GAMLE BORGER

(Siden 1890 er der fremkommen Tilsætninger og Variationer af Texten. Her er den oprindelige, uforfalskede, omkring ved 78 Aar gamle Text og et mesterligt Arrangement af Melodien).

R.C.M.

Arrangeret af Organist KRISTIAN RIBERS den 4. Juli 1933.

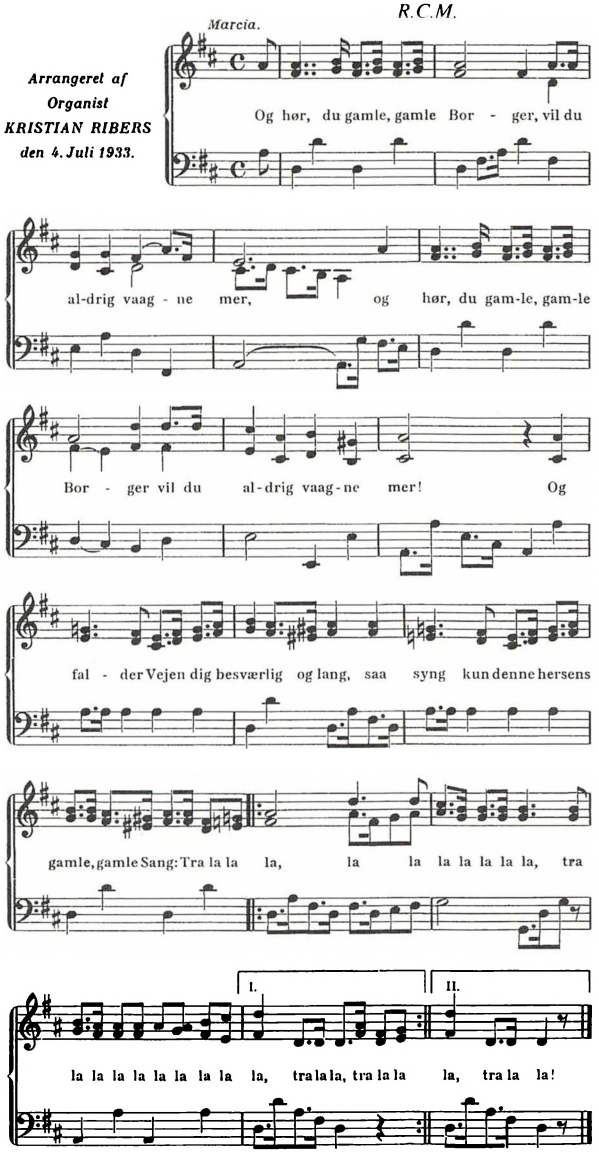

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indholdsfortegnelse

Oplæg til debat:
a) Arne Mortensen: »Dannelsens nye virkelighed« 7
Om at vende verden (Mellemfolkeligt samvirkes 50-års jubilæumssang) 21
FN-konventionen om børns rettigheder 23
Oplæg til debat:
b) Kaj Bonde: »Forslag til et andet lærerideal« 30
Jonstrup til forskellige tider
a) Caspar Christensen: »Meddelelser om mit liv«, 1873 39
b) Kaj Jensen: »Jonstrup 1917-1920« 41
c) Erling Romme: »Nedlæggelse« af Jonstrup i 1930erne 50
d) Richard Kofoed & Max Jacobsen: »Jonstrup 1940-44« 51
e) Jørgen Jørgensen: »Krovært i Cornwall«, 1994 55
Årsberetning 56
Elin Fog: »Pasning af Jonstrupsamlingerne« 59
Jonstrupsamlingerne, tilvækstliste for historisk samling 61
Jonstrupsamlingerne, tilvækstliste for mindestuen 65
Medlemsliste 68
Forlagets beretning 72
»Jonstrups Venners« henvendelse til Undervisningsministeren 76
Undervisningsministerens svar 77
Kaj Bonde: »Jonstrup Statsseminarium på vej mod det nye årtusind« 79
Bilag: »Brev til Undervisningsministeren 80
Kaj Bonde: »Forslag til forsøg med Jonstrup Statsseminarium« 85
Kaj Bonde: »Seminarieplanlægning« 85
Redaktionelle noter 89

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

a) Dannelsens nye virkelighed

Jeg vil for 1990erne definere dannelsen ved at sige, at der er tale om et sammensat begreb, som dels udgøres af et sæt kriterier for, om et menneske vil medvirke, eller om det ikke vil medvirke. Endvidere må begrebet indeholde en dimension af personligt mod. Endelig må begrebet indeholde en dimension af personlig handle-beredvillighed. Et dannet menneske i 90erne må således være i besiddelse af et sæt værdimæssige, etisk funderede præmisser og et personligt mod. Endvidere må det kunne mobilisere viljen til at tage konsekvenserne af sine konkrete handlinger.
Hvis én af disse dimensioner mangler, vil jeg heller ikke ansé en person for at være et dannet menneske.

Arne Mortensen

Kan dannelsesbegrebet overleve?

Murens fald d. 10. nov. 1989 var en skelsættende politisk og verdenshistorisk begivenhed. Det var en begivenhed, der så at sige lagde verdenshistorien på ny kurs. Teoretisk og bevidsthedsmæssigt vågnede vi op til en ny virkelighed. For at kunne tage stilling til, om det overhovedet er meningsfuldt stadigt at beskæftige sig med dannelsesproblematikken, mener jeg, det er nødvendigt først at se på dét, jeg vil kalde »Dannelsens nye virkelighed«.

Selvom om der gives masser af eksempler på diktatur, politisk forfølgelse og censur mange andre steder i verden, så stod muren for os både som symbolet på, men også som den faktiske grænse mellem det lukkede og det åbne. Mellem censuren og ytringsfriheden. Og som bekendt også mellem kapitalismen og alternativet. Vores problem FØR murens fald var, at alternativet til kapitalismen ikke var troværdigt. Det var ikke et acceptabelt alternativ. Vi var imod censur, politisk forfølgelse og kommisærmentalitet, men vi havde alt andet lige en forestilling om, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der fandtes et alternativ til kapitalismen. Det har vi ikke mere! Ingen synes idag at have mod på at fremstamme noget, som blot *antyder* et alternativ til kapitalismen. Dette system er gået af med sejren. Markedsøkonomien, de frie kræfters spil, det private initiativ, den personlige indsats, profilen, konkurrencen, selvansvarlighed, enhver er sin egen lykkes smed o.s.v. – alt dette er afledninger af markedsøkonomien. Dannelsen har fået sig en ny virkelighed!

Den ny virkelighed består idag 1994 i, at den (ligesom den borgerlige politiske offentlighed) står uden noget troværdigt alternativ. Dens virkelighed er blevet endimensional ligesom den politiske virkelighed. Modpolen i diskussionen, modsætningen i dialektikken, tvivlen i den politiske samtale – er ophævet. Markedsøkonomien er blevet det eneste svar på fremtidens problemer.

De politiske partier på yderfløjene er kommet til fornuft. Fornuft vil sige, at man anerkender markedsøkonomien som overordnet princip for samfundslivet. Derfor kappes ekstremisterne om at være mere centrumorienterede end de mest bovlamme reformister. I politik er der ikke længere noget alternativ, kun »mere af det samme«! SFs omslag i unionsspørgsmålet og enigheden mellem socialister og liberalister gør, at enhver forestilling om et alternativ endeligt og definitivt er elimineret.

En af de nye store udfordringer til dannelsen udspringer netop af den kendsgerning, at den traditionelle modsætning mellem højre og venstre, og i det hele taget den traditionelle parlamentariske politiske arena har mistet modsætningens spænding. Ingen tager traditionel politik alvorligt mere. Allerede Max Weber karakteriserede det borgerlige parlament som »et dekorativt element«. Idag er det end ikke dekorativt, men nærmest det modsatte. Helt umuligt, uigennemskueligt bliver det selvfølgelig, når den centrale beslutningsproces flyttes fra København til Brüssel. Så vil afstanden mellem livet på »gadeplan« og beslutningen i magtens centrum blive endnu meget større, end den er idag. Og dette er udfordringen! – Vi står netop ikke ved et politisk nulpunkt, men derimod i omslagets yderste, afgørende øjeblik. Vi er nået det yderste. En centralistisk magtkollos er ved at tage form. Al historisk erfaring fortæller, at en overdimensioneret magtkollos netop på længere sigt altid vil krakelere og flosse i kanterne. Det vil blive nødvendigt og efterhånden også legitimt at føre andre former for lokalpolitik. Vi vil komme til at opleve nye udtryksformer, nye politiske strategier, nye organisationsprincipper. Former, som allerede er under udvikling, men som vil eksplodere når de traditionelle partier og det hensygnende nationalborgerlige parlament mister betydning.

Dette stiller helt nye krav til dannelsestænkningen. Ja – det stiller spørgsmål om, hvorvidt dannelsesbegrebet overhovedet kan opretholdes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Teknokosmos

Samtidigt bruser den store mainstream af teknokosmos frem. Mediebombardementet eksploderer. De 24 TV-kanaler, som vi for et par år siden blot talte om, er blevet til virkelighed. Politik, krig, økologi, sexualitet, konflikt, død, etik – er blevet underholdning. Ceausescus fald og henrettelse som juleunderholdning og føljeton i 1989, USAs intervention i Panama som ugens scoop i 1990, drivhuseffekten som gyset i 1991, golfkrigen som føljeton igår, jugoslaviske flygtningekatastrofer og massedød idag. Og så skal vi ikke glemme AIDS og sult og tørke. Vi kán heller ikke glemme det. For vi fristes samtidigt af løfterne om evigt – eller i det mindste stærkt forlænget liv. Teknologien stiller os i udsigt, at transplantationer og gensplejsning meget snart vil kunne reducere døden til noget, som højst forekommer ved beklagelige uheld.

Der er tale om en bevidsthedsmæssig, moralsk og vidensmæssig turbulens, som sætter os følelsesmæssigt i knæ.

Den teknokosmiske malstrøm og mediebombardementet er et andet element i dannelsens nye virkelighed. Teknokosmos er som bekendt ustyrlig. Ude af kontrol. Hævet over – ja selve diskussionen, unddraget enhver forbindelse med det fælles. Den sætter sig igennem med sin egen indre mangel på logik. Ingen ved idag, hvordan verdenen egentlig ændrer sig! Men alle ved, at det sker! Og alle har en fornemmelse af, at udviklingen er ude af kontrol og uden for den menneskelige viljes herredømme.

Økologien

Tusinder af kvadratkilometer regnskov bliver i dette øjeblik fældet eller afbrændt. Det gør de også om en måned og om et år. Tusinder af tons kviksølv bliver årligt ledt ud i Amazonsystemet, Aralsøen bliver omdannet til en saltslette og skibene ligger langt inde i den brændende saltørken og ruster op. CO_2 koncentrationen stiger og med den gennemsnitstemperaturen. Samtidigt nedbrydes ozonlaget. Meget sker efterhånden samtidigt. – Samtidigt planlægges grønne afgifter for at mindske produktion og trafik. Samtidigt arbejdes der på at fremme produktion og eksport. Samtidigt tales der om privatbilismen, samtidigt planlægges udbygning af motorvejs- og bronet.

Der skal produceres flere varer, bygges flere broer, skabes mere trafik, mere samhandel, flere værdier, tjenesteydelser, kapitalbevægelser, markedsandele. Der er – økonomisk set – brug for mere. Meget mere. Samtidigt er der økologisk brug for mindre. Meget mindre. Specielt er der brug for mindre af det samme. Og mod-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sætningen mellem økonomi og økologi uddybes hver dag. Det drejer sig om modsætningen mellem ansvarlighed og etik på den ene side og uansvarlighed og kortsynet blindhed på den anden.

Børnehavebørn ved, at det økologiske spørgsmål er påtrængende. Skolebørn ved, at vi fortsat »lader som om«, at vi gør noget ved det. Enhver lærer ved, at besøgelsestiden for længst har været inde!

Dannelsens nye virkelighed er at finde i dette skisma. Og spørger vi dannelsen, hvad der er rigtigt og hvad forkert – bliver den svar skyldig! *Dannelse vil nemlig sige, at mennesket har dannet sig nogle kriterier for, om det vil medvirke eller om det ikke vil medvirke.*

Men hvem tør med alvor og konsekvens tage det standpunkt, at de ikke vil medvirke? – Og hvem tør tage det modsatte standpunkt? Dannelsens nye virkelighed er, at den så at sige er ude at lede efter sig selv.

Nationalstaten

Nationalstaten er under afvikling. Aldrig har vi set flere dannebrogsflag og aldrig hørt nationalsangen så ofte. Alligevel erstattes nationalstaten af fri bevægelighed af varer, tjenesteydelser, arbejdskraft og kapital over grænserne. Warszawapagtens ophævelse, Sovjetunionens forvandling til ingenting, fjendebilledernes sammenbrud, ECUens fremmarch, folketingets forvandling til sogneråd og magtkoncentrationen i Brüssel – alt dette gør, sammen med Tamilsagen, troværdighedskrisen, de politiske skandaler, hykleriet, magtbegæret og løgnagtigheden, (national)statsmagtens hendøen til en ren bagatel, vi næppe aner. Når vi hører om det, kan vi næsten ikke mobilisere tanken. Det ER allerede sket! Og det ER lige præcis så ulogisk eller uvirkeligt, at vi ikke tillægger det nogen betydning. Så vi lader det passere forbi, delvist ufordøjet og ureflekteret. Der er så at sige kommet hård hud på føleren.

Men det siges, at vi skal tage os sammen. Vi skal uddannne og kvalificere og efteruddanne både voksne, unge og børn. Og vi skal gøre det i hård konkurrence, men sandelig også i samarbejde med de øvrige EF-lande. Og det skal være NU – hvis ikke Danmark (som stort set ikke eksisterer mere) skal forvandles til campingområde for nordtyskere og sydsvenskere (Europas »Vestlolland«). Og hvis fremtidens kvalifikationer ikke skal begrænses til det blot at kunne sælge pølser og administrere teltpladser. I denne sammenhæng tales der fra magthavernes side ikke meget om dannelse. Den er for intet at regne. Vel nærmest i vejen. En dysfunktion som kunne komme til at skade opkvalificeringsprojektet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kapitalismens værdiorienteringer

Til dannelsens nye virkelighed hører bl.a. også den kendsgerning, at de gamle kapitalistiske dyder og værdiorienteringer er sunket i grus. Det drejer sig ikke længere om at kunne regne, men om at kunne regne den ud. Produktion sættes igang – ikke for at producere nyttige ting, og heller ikke for at skabe profit, men for at udnytte skattelovgivningen. Jord gødes, ikke for afgrødens skyld, men for at opnå tilskud fra én eller anden national eller transnational støtteordning. Der investeres, – ikke for at skabe, men for at kunne »trække fra«. Investering, produktion, udbytte er ikke længere en indlysende kapitalistisk logik. Så der kan ikke gives klare og utvetydige svar på, hvad der er kapitalistisk fornuft. Det afhænger nemlig meget af skattelovgivningens smuthuller og muligheder. Kapitaler sendes over grænserne til fjerne egne, hvor de investeres i »fatamorgana-projekter«. Hjemtages derpå med »tab« som afskrives over skattebilletten, som godtages af skattemyndighederne, som mangler penge til at betale festen med. Dannelse betyder, at man har dannet sig nogle kriterier for at ville, eller ikke ville medvirke. Skattemyndighederne, socialdemokraterne, SFerne og liberalisterne medvirker. De siger, at de ikke kan lide det. Men de medvirker. Vi andre hører, at de siger, at de ikke kan lide det. Vi ser også, at de medvirker. Vi medvirker også selv.

Liv eller død

Dannelsens nye virkelighed giver ikke klare og utvetydige svar. F.eks. kan der ikke længere gives klare og utvetydige svar på spørgsmålet om liv og død. Såvel livet som døden var tidligere noget, som bare kom, når det kom. Til den nye virkelighed hører, at vi nu kan diskutere, om vi vil have det. Hvem skal leve, og hvem skal dø? – Dette spørgsmål står til diskussion i enhver dagligstue. Skal vi bruge pengene på hjertetransplantationer, aidspatienter, nye hofter og/eller grå stær, eller skal vi bruge dem på folkesundhed? Nogen må lade livet eller førligheden for andres skyld. Der er nemlig ikke – og bliver aldrig – penge nok til det hele. Så ind imellem golfkrige, flygtningekatastrofer og det mere generelle (og efterhånden ret monotone og kedelige) jordens undergang (i farver og på interaktiv video), lanceres diskussionen om livet og døden (subsidiært fordelen ved de to »goder«) for åben skærm eller mikrofon. Som regel assisteret af et til lejligheden indkaldt pseudopublikum, som diskuterer på vores vegne. Som ler, klapper, hujer eller udtaler sig – *for os*. For vi er naturligvis og ifølge sagens natur ikke med. Hvordan skulle vi kunne være det? Vi er efterhånden knap nok seere eller tilhørere. Nogen ser og lytter for os. Så vi kan egentlig bare blande os udenom. Dette er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

et element i dannelsens nye virkelighed. At den fælles TV-virkelighed nu ikke længere bare bliver bestemt af magthaverne i Gyngemosen, men at de nu også bestemmer, hvad vi mener om den! Ligesom de bestemmer, hvordan vi skal forholde os til vanskelige etiske og politiske problemstillinger og spørgsmål.

Velfærdsstaten

Velfærdsstaten kan eller vil ikke længere tage sig af de børn, den selv har fostret. Den blev grundlagt af arbejderbevægelsen, på løftet om, at hvis vi blot passede vores arbejde og betalte vores skat, så skulle staten nok tage sig af resten. Og resten var alt det andet. Børnene, de unge, de gamle, de syge, de tossede, de boligløse, de fattige, de arbejdsløse o.s.v. – samt selvfølgelig en del mere. Godt hjulpet af det økonomiske sammenbrud i Rusland, (og med assistance fra d'herrer Milton Friedman og Friedrich van Hayec) har vi efterhånden indset, at velfærdsstatens høje aktivitets- og omkostningsniveau ikke kan betales med dét, vi producerer i landet. Så må vi låne for at holde serviceniveauet (som er den tekniske betegnelse for velfærdsstatens omsorg for sine børn). Vi låner så i udlandet. Til at betale boligstøtte, til dem hvis husleje er for høj, til dem som er syge, dem som ikke har noget arbejde, dem som skal gå i skole, dem som ikke kan selv, – og dem som udnytter skattelovgivningen til at unddrage sig den fælles forpligtelse. Vi låner og bruger. De kommende generationer må så betale regningen. Vi har det sjovt nu. Senere bliver det mindre sjovt. Vi tordner mod nedskæringer og besparelser, stritter og kæmper imod, og vi er også imod yderligere låntagning. Og imod højere skatter, og længere arbejdstid, og øget tempo. Vi er imod. Men vores modstand er dobbelttydig og uden logik. Vi kræver dét, vi ikke vil acceptere!

Dannelsens virkelighed er med andre ord modsætningsfuld. Mættet med tvivl og modsigelser. Tung af ubesvarede, påtrængende spørgsmål.

Til den virkelighed hører det også, at velfærdsstaten er under forvandling. Ikke afvikling i den forstand, som den almindelige jammer vil hævde, men forvandling! Fra at være en velfærdsstat til at blive en såkaldt »responsiv stat«. Denne udvikling blev allerede forudsagt af daværende socialminister Ritt Bjerregaard i en tale hun holdt på OECDs konference om socialpolitik i Paris i 1980 (Information d. 13. nov. 1989). I denne tale fastslog Ritt Bjerregaard, at velfærdsstatens dage var talte, og at vi i det kommende årti ville komme til at opleve en fuldstændig forvandling hen imod en ny form for socialt samfundsliv, som i højere grad ville satse på selvforvaltning i lokale decentrale enheder. Ikke fordi der ikke fortsat var råd til at opretholde velfærdsstaten, men fordi den ikke længere kunne varetage

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den funktion, den hidtil havde haft, nemlig: at tilsløre og skjule, eller i det mindste at mildne virkningen af de samfundsmæssige spændinger, der udspringer af interessmodsætningerne i samfundet (Information d. 13. nov. 1980).

Forvandlingen af velfærdsstaten er også blevet kaldt »modernisering«, »decentralisering«, »afbureaukratisering« o.s.v. Filosofien bag projektet er, at »folk i virkeligheden er meget bedre til at finde ud af det sociale, end den formynderiske socialdemokratiske socialstat«. Den responsive stat forstås som en »servicestat«, der alene skal afstikke rammerne for borgernes egen (selv)forvaltning af *det sociale*!

Ingen tvivl om, at fremtiden vil byde på mere lokal selvforvaltning, f.eks. af den lokale skole, den lokale børnehave, det lokale plejehjem o.s.v. – Mennesker vil blive opslugt af lokale problemstillinger, bestyrelses- og udvalgsarbejde. Det responsive demokrati vil komme til at handle om selvforvaltning af armod og sociale problemer (og formentligt konflikter). Selvforvaltningsstatens fremtrædelsesform ses på gadehjørnerne, i parkerne og på »værestederne«. Det vi selv skal tage os af er druk og psykisk armod. Galskab og håbløshed. Den responsive europastat vil så til gengæld tage sig af den økonomiske politik, forsvarspolitikken, udenrigspolitikken o.s.v. Denne nye virkelighed er som bekendt under udvikling. Den vil i fremtiden udgøre én af de store nye udfordringer til dannelsen. Og tiden har længe været inde til, at vi tager fat på de etiske og politiske problemstillinger, som statsforvandlingen rejser, og som hidtil *ikke* er blevet diskuteret synderligt.

Folkeskolen

Folkeskolen har i denne dannelsens nye virkelighed flere funktioner og opgaver. De er selvsagt ikke entydige.

Skolen skal være ramme om barndommen. Det skal være muligt at udvikle sig personligt og socialt i skolen. Og man skal kunne tilegne sig nyttig viden, opbygge sit selvværd og skabe sig en identitet. Børn skal være mere livsduelige og virksomme. Men skolen skal også være basis for dannelse. Den skal beskæftige sig med vigtige politiske og etiske spørgsmål. Hjælpe de unge til at orientere sig i en kaotisk verden.

Så lærerne står med en utrolig kompliceret opgave og et stort ansvar for, at de unge ikke mister orienteringen eller livsmodet og troen på fremtiden (der er altings forudsætning). Men skolen skal også tilgodese erhvervslivets krav om kvalifikationer. Og nu vi er ved *det*. Erhvervslivet er *ikke* en entydig størrelse. Det er et multi-uhyre, som stiller mange modsatrettede krav. Lige fra omstillingsdueli-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed og kreativ/problemløsende adfærd til rutine/repetitiv udholdenhed. Meldingerne fra erhverslivet er modsigelsesfulde. Men hyppige. Og meldingerne fra forældrene er det også. Et politisk flertal siger *nej* til terpeskolen og karakterræs. Forældre og elever siger *ja*. På elevernes landskongres jubler deltagerne over en socialdemokratisk politikers løfte om, at nu skal karaktererne afskaffes. Protesterne fra forældre og uorganiserede børn indløber dagen efter fra hele landet! Forvirringen er total.

At danne ramme om barndom og personlig udvikling, at danne grobund for den politiske dannelse, at tilgodese erhverslivets krav, at gøre børn og unge livsdueligе og tillidsfulde, at reducere forældrenes fremtidsangst, at tilfredsstille socialdemokratiets lighedsdrøm, at leve op til markedsøkonomiens »enhver kæmper for sig selv på markedets betingelser« er skolens beskedne opgave idag. Og den er henvist til at løse denne opgave på et lovgivningsgrundlag, som udgør et kompromis mellem den sorte skole og den socialdemokratiske lighedsdrøm. En skole, som stort set ikke har mulighed for at bryde med det traditionelle industrisamfunds grundlæggende rationaler, og som derfor ikke har mulighed for at vriste sig fri og tage den nye tids udfordringer alvorligt.

Dette er dannelsens nye skolevirkelighed i 90erne.

Det er i dette perspektiv, vi skal diskutere dannelsen. Selvfølgelig har virkeligheden altid været sammensat og altid modsigelsesfuld. Erkendelsen af dette, er en del af selve dannelsen. Dannelsen er netop dét, som fører frem til erkendelse og ikke til psykiske forstyrrelser. Det er *dannelsen,* som medvirker til en styrkelse af troen på fremtiden og tilliden til egne kræfter, egne erfaringer og egen vurderingsevne. Dannelsen medvirker til ydmyghed over for det uendeligt store, men viljestyrke og stædig kamp i det uendeligt små. Dét, som rammende er udtrykt i parolen: Tænk globalt, kæmp lokalt!

Virkeligheden og dannelsen

Jeg har defineret dannelsen ved at sige, at den udgør de kriterier, et menneske (gennem deltagelse i opdragelse, undervisning og uddannelse) danner sig på, om det vil eller ikke vil medvirke. Dannelsen består med andre ord af nogle personlige værdiorienteringer, samt af et personligt udviklet mod til at tage konsekvensen af et (politisk) standpunkt.

Dannelsens øjeblikkelige problem er, at virkeligheden efterhånden er blevet så modsigelsesfuld, at man om den kan sige, at den er mættet af sideordnede, men modstridende værdier og svar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den meget omtalte »frisætning«, normpluralismen, anomitilstanden. Den hurtigt omskiftelige samfundsmæssige situtation, det øgede krav om kvalifikationen: omstillingsparathed og personlig forandring, parret med den kendsgerning, at *enhver* person idag er potentielt truet af udstødning fra de samfundsmæssige sammenhænge, som giver mening, identitet og penge, aktualiserer spørgsmålet om, hvorvidt *den nye virkelighed overhovedet kan rumme* det gamle begreb om dannelse? Eller: *måske kan dannelsesbegrebet ikke anvendes på den nye virkelighed?*

Værre kan det vel næppe tænkes?

Og dog. Når der nu er rejst tvivl om alt andet, hvorfor skulle dannelsesbegrebet så egentlig gå fri?

Hans Magnus Enzenberger konstaterede i en kronik, (Information d. 3/7 - 1990) at oprøret i Østeuropa slet ikke var udtryk for nogen idé, eller et opgør med totalitære styreformer. Og da slet ikke med socialismen, som sådan. Oprøret – og det følgende systemsammenbrud i DDR blev gennemført af mennesker med bæreposer. Folk, som var blevet trætte af tomme hylder i butikken og osende trabier, dårlige boliger og elendige arbejdsvilkår. De forlod ganske enkelt stedet, for at få »mere i posen« – Uden nogen særlig dannelsesmæssig baggrund, og uden noget andet fælles end ønsket om et bedre liv. Og et bedre liv er som bekendt dét, som markedsøkonomien kan byde på eller dét, som står på supermarkedets hylder.

Det samme har John Kenneth Galbright peget på i sine dystre profetier vedr. de kommende års udvikling i USA og Europa (Politiken 6. jan. 1990). Der sker – siger Galbright – en stadig uddybning af svælget mellem dét, som samfundet lover at være – og dét, som det faktisk er. Bag ved markedsøkonomiens forkromede facade stødes stadig flere og flere individer ud i armod og fortabelse. Sammenbruddet i Østeuropa viste os, at en sådan modsigelse eller et sådant svælg, mellem systemets vision om sig selv, og den faktiske samfundsmæssige virkelighed, ikke kan uddybes i det uendelige. Når det (svælget) bliver stort nok, vil der ske politiske skred af uanede dimensioner. Og ikke nødvendigvis i retning af demokrati eller civile tilstande. Forvandlingen vil åbenbart (hvis vi skal tro på John Kenneth Galbright) endnu engang udspringe ikke af erkendelsen, men af nødvendigheden. Sidste års sociale eksplosion i Los Angeles var muligvis en forsmag på, hvad Galbright mener, vi har i vente.

At tage bæreposen og gå!

Hvis John Kenneth Galbright og Hans Magnus Enzenberger blot har delvist ret,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og hvis min fremstilling af den øjeblikkelige virkeligheds kaotiske og modsætningsmættede karakter har noget på sig, så mener jeg, tiden er inde til at gøre forsøg på at anlægge et helt nyt syn på dannelsesbegrebet. Som antydet vil jeg ikke afvise, at vi måske burde overveje at ophæve begrebet, og søge at formulere et helt nyt perspektiv for fremtidens pædagogik.

Sammen med Bent Madsen gjorde jeg mig allerede i 1988 (SELVFORVALTNING – pædagogisk teori og praksis: Munksgaard, København 1988) til talsmand for, at vi nu (for snart 4 år siden) måtte tage kending af et nyt *fremtidsorienteret* dannelsesbegreb. Og vi fik i den anledning linet trianglen »myndighed« – »ansvarlighed« og »autonomi« op, idet myndigheden sagdes at være angstens og afmægtighedens modsætning, autonomien at være fremmedstyringens modsætning, medens ansvarligheden blev forstået som en nødvendig afledning af autonomien (de var så at sige hinandens forudsætninger).

Siden er der – som beskrevet – sket nogle ganske radikale skred i verdenshistorien. Og jeg er vel – af de objektive hændelser – blevet bragt i tvivl om, hvorvidt mennesker, hvis de en dag skulle beslutte sig for »at tage bæreposen og gå« – så også og med nødvendighed vil gå i den *rigtige* retning. Allerede John Kenneth Galbright antydede, at samfundsomvæltninger ikke nødvendigvis behøver at gå i den »rigtige retning« Dette mener jeg fortsat er problemet i 1994.

Vi er idag faktisk nødt til at indse, at der er noget, som vi kan betegne som den rigtige, og noget vi kan betegne som den forkerte retning. Og det er muligvis ikke særligt bekvemt al den stund, at vi længe har haft for vane at antage, at hvis vi som lærere (f.eks. på seminarier eller højskoler) blot fremmede kærligheden til samtalen, og blot opøvede evnen og viljen til selvstændig stillingtagen – ja så skulle folk nok selv finde ud af at tage *det rigtige standpunkt*. Det så vi så bl.a. udmøntet i de studerendes projektarbejder og eksamensopgaver m.v., hvor de stort set hver gang kom frem til de samme standardkonklusioner: At det er synd for de fattige og arbejderklassen, og ondt for de fremmede, og at det er overklassens og kapitalens skyld (i forenklet form). Hvor meget ideologisk standard bragesnak har vi ikke ukritisk accepteret i tiden siden 1970? Og hvor sikre har vi ikke været på, at f.eks. de studerende tog »det rigtige« standpunkt. Dette var naturligvis bekvemt. For vi kunne så vaske vore hænder og holde rent ideologisk mel i posen. »Vi havde nemlig ikke fortalt nogen, hvad der var rigtigt, og hvad der var forkert«. Sådan tror jeg, det ikke vil være fremover. Jeg tror ganske enkelt, at det nye bliver, at vi nu også skal *mene noget* om godt og ondt.

Da Jon Hellesnes lancerede sin modsætning mellem indoktrinering og bevidstgørelse – og tilpasning og dannelse i 1975 (Socialisering og Teknokrati, Gylden-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dal København 1976) kunne han om modsætningen mellem den tilpassede og den politisk bevidstgjorte sige:

Den tilpassede kan spillets regler, men den dannede kan *diskutere* spillets regler. Den tilpassede tænker med »de stores tanker« – den dannede tænker med sine egne tanker. Ud fra en kritisk humanistisk forståelse bød det klart nok Hellesnes imod, at vi som lærere skulle mene noget bestemt. »Folk måtte selv finde deres mening« – men vi skulle hjælpe med at skærpe den kritiske sans. En sådan dannelsestænkning er muligvis idag utilgiveligt naiv. Det er muligvis at lægge ansvaret fra sig, hvis man som lærer ukritisk tager det for givet, at folk selv kan finde ud at danne sig *den rigtige mening*.

I folkevandringens, flygtningestrømmens og krigens 1994 er jeg overbevist om, at Hellesnes' grundlæggende præmis for dannelsen ikke vil kunne holde. Ved at overlade de studerende eller eleverne til »fri diskussion og meningsdannelse« vil vi nemlig ikke længere kunne regne med, at de næsten automatisk finder frem til de værdier og synspunkter, som vi mener er de rigtige (og som vi vel at mærke altid har ment, var de rigtige).

Dette rejser det ubehagelige, men også meget påtrængende spørgsmål:

Skal vi som lærere og opdragere nu også til at formidle meninger?

Luxusdannelsens nye virkelighed: Pluralismens elendighed

Jeg synes naturligvis ikke, at det er specielt let eller behageligt at skulle svare på dette spørgsmål. Men jeg synes heller ikke, det er let at være vidne til et politisk, etisk, kulturelt normkaos, som stiller den enkelte alene på spørgsmålet: Hvilken retning er den rigtige, hvad er sandt og hvad er falsk? På en måde mener jeg, at vi som lærere svigter vores opgaver og kommer for let om ved det ved at »lurepasse«, bare for at undgå konflikten og diskussionen. Vi må vove det ene øje. Den, som ikke vover diskussionen og ikke vil mene noget, tror dybest set ikke på en fri meningsdannelse. For en fri meningsdannelse er netop ikke fri, blot den overlades til sig selv. Den bliver først fri, hvis den får mulighed for at tage form gennem modstand, modsigelse, modifikationer og moralske domme. Derfor vil jeg betegne f.eks. Jon Hellesnes' synspunkt (som jeg havde meget stor respekt for i 1976 og i mange år som fulgte) som agterudsejlet af virkeligheden. Idag vil jeg kalde det – nå ja – luxusdannelse! Pluralismens elendighed. Kulturel eller politisk dovenskab eller uansvarlighed! De velbjergedes laden stå til!

Men dette befrier mig naturligvis ikke for at skulle svare på spørgsmålet: Skal en fremtidig dannelse så dreje sig om at indoktrinere meninger og holdninger?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skalabegreber og indoktrinering

Det er en god humanistisk og demokratisk tradition at opøve sine elever (studerende) i at tænke i skalabegreber (jfr. Poul Bjerre OPBRUD, Gyldendal, København 1988). Vi tænker på og taler om demokratiet i absolutistisk forståelsesramme. Finder snart ud af, at Danmark ikke er særlig demokratisk. Beslutter derpå, ud fra en absolutistisk forståelse at droppe enhver tanke om demokrati i Danmark. Det dur jo ikke til noget!

Vi forsøger os så med Sverige, Israel, Kina o.s.v. – med det samme forstemmende resultat. Demokratiet er ikke, hvad det burde være. Det er ganske enkelt ikke demokratisk!

Så drop det!

Stiller vi nu i stedet problemet op som skalabegreb, med demokratiet liggende ude på det utopiske plus til højre på skalaen, så langt ude at det udgør en uopnåelig ideal fordring, og diktaturet liggende ude på den modsatte pol – skalaens minuspol, som det utænkelige diktatur, hvor alt menneskeligt samkvem er helt umuliggjort. Indtil nu er vi stort set på fast grund. Nu prøver vi så at sætte et mærke på skalaen, præcis der hvor vi mener, det danske demokrati befinder sig i al sin ufuldkommenhed i forhold til f.eks. det svenske (eller et hvilket som helst andet). Vi kan nu forholde os til demokratiet som utopi, men vi kan også forholde os til, *i hvilken retning* vi mener udviklingen skal gå! Vi kan så at sige mene noget om, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Og vi mener selvfølgelig, at demokrati er *bedre end diktatur*. Og det må vi godt sige til vore elever. Ja, vi må ligefrem arbejde på, at de skal mene det samme, nemlig at den rigtige retning på skalaen går fra (det ufuldstændige) demokrati ud mod pluspolen, altså ud mod det utopiske idealdemokrati. For der er konsensus om dette standpunkt i Danmark. Det er der naturligvis om en del. Og det er der ikke noget problem i. Problemet opstår først, når vi kommer til de mere sammensatte problemstillinger, og når der *ikke længere er sikker konsensus*. Hvad skal vi så gøre?

Det må være klart, at enhver lærers mere eller mindre hjemmestrikkede, lommefilosofiske synspunkter og fordomme ikke bare skal have lov til at flyde uimodsagte og frit – lige ud til forsvarsløse elever eller studerende. Læreren må afprøve sine synspunkter i gruppen af kolleger. Den nye tids normkaos og mangel på orientering må stille krav om, at man lokalt afsætter ressourcer, tid og rum til at diskutere sig frem til visse orienteringspunkter, som en lærergruppe eller en institution, en forældregruppe o.s.v. kan blive enige om. Det vil afgjort være farligt. Og der vil være mange faldgruber.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men enten tager lærerne udfordringen op og sætter sig sammen for at få skik på en kaotisk virkelighed, og således relativ konsensus om visse påtrængende synspunkter og fortolkninger – eller osse er dannelsen for altid død. Og med den pædagogikken. Tager vi ikke udfordringen op nu, og supplerer den traditionelle kritiske dannelse, og dimensionerne: myndighed, autonomi og ansvar, med nogle klare bud på, hvad der er den rigtige retning, og hvad der er den forkerte retning på en skalabegrebsramme, så har vi engang for alle givet op. Så har vi overladt vore elever og studerende til tvivlens malstrøm. Og nede i denne malstrøm lurer rådvildheden og handlingslammelsen, eller dét jeg vil kalde *den politiske fortvivlelse*.

Dannelsens ny handlingsdimension

Udfordringen til dannelsen består i, at det absolut ikke længere vil være en *tilstrækkelig* forudsætning, at mennesker når til erkendelse, at de gennemskuer, afdækker, forholder sig kritisk og ytrer sig (i gængs forstand). Der må, hvis det fortsat skal have mening at tale om folkestyre, en dimension af lokal handlevilje, politisk fantasi, snarrådighed, etik og anstændighed, udholdenhed ind i dannelsesbestræbelserne.

Alt for længe har vi accepteret den hule lyd (den golde verbalisme) fra trætte velbjergede 60er venstreorienterede, som aldrig er blevet færdige med at udmale rædslerne og uretfærdigheden samt forudrettelsen og indignationen (på andres vegne), *UDEN* at de iøvrigt har følt sig forpligtet til på nogen måde at *handle* i overensstemmelse med dét, de påstod var deres hjertes hedeste overbevisning, og *uden* at de har gjort sig den ulejlighed at komme med nogle konkrete bud på, hvad man så egentlig kunne gribe og gøre i. Men centraliseringen af den formelle magt i Brüssel vil formentlig give dødsstødet til det aldrende og efterhånden indholdsløse parlamentariske partipolitiske system. Legitimationsgrundlaget vil med den øgede afstand, de fremmede sprog, de ukendte politikere, o.s.v. bryde sammen. Samtidigt vil etableringen af den responsive stat kunne aktualisere eller fremme det lokale handleberedskab. Jeg er overbevist om, at vi står over for nye ufærdige politiske former, som vil kunne styrke folkestyret og styrke det lokale engagement.

Spørgsmålet om demokratiet, den demokratiske dannelse, om modstanden og modstandens etik og om handlingen og handlingens perspektiv, om strategien, fællesskabet, solidariteten o.s.v. vil igen blive aktualiseret. Sikkert på en mere håndfast, håndgribelig og jordnær måde end dét, vi har været vant til. Hvis der nemlig ikke kommer nogle markante reaktioner på nationalstatens opløsning og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

magtcentraliseringen i Brüssel, ville det være første gang i historien, at en befolkning ikke har reageret.

Vi står over for nybrud:

De nye spørgsmål og krav kunne eksempelvis blive:

Har du i sinde at gøre noget ved det? Har du personligt mod til at gennemføre det. – Og *gider du*?

Ellers bliv hjemme og hold din kæft!.

Bliver dét kravet, kommer dannelsen, efter lang tids henslumren, på hårdt arbejde, og vi kan så komme videre.

Arne Mortensen april 1994

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Om at vende verden

Melodi: Flickorna i Småland

1) Europa '44 var en rygende ruin
en dunkel skygge kastet fra en bunker i Berlin.
I krigens kølvand kunne Danmarks ungdom gøre gavn,
fredsvenner slog sig sammen – og MS blev deres navn.
Omkvæd:
Vi er mellemfolkelige og er ikke født igår,
vi har søgt at vende verden i halvtredsindstyve år.
Folk er nemlig lige lige, ligegyldigt hvor de bor,
sorte, hvide, gule, røde – øst og vest, syd og nord.

2) Nok var der kommet fred men der var endnu ikke ro,
den varme krig blev kold og ét Europa blev til to.
Der spired frem blandt mennesker en samarbejdets ånd,
og danske unge rejste gerne ud og gav en hånd.
Omkvæd...

3) Skønt verden den blev mindre blev den ikke mindre skæv,
de få fik mer mens stadig fler mod fattigdommen drev.
Den hvides byrde tynged – kolonierne sa' stop.
Fra Indien til Ghana kom MS og bygged op.
Omkvæd...

4) Programmet voksed hurtigt, mange unge ville med
med skibsbillet til Afrika dengang de drog afsted.
Og målet det var dobbelt fra den allerførste dag,
når man kom hjem så talte man de undertryktes sag.
Omkvæd...

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5) Al verden er af lave og Europa er i krig,
fra alle verdenshjørner kan man høre men'skeskrig.
På Balkan kryber folk igen for bomberne i ly
og MS kridter Rødderne og tar afsted påny.
Omkvæd...

6) Til målet om en bedre verden er der langt endnu,
elendigheden vokser skønt vi gjorde hvad vi ku.
Vor fælles drøm om lighed den blir aldrig utopi
for Verdens venner vender Verden om og gør den fri.
Omkvæd:
Vi er mellemfolkelige og er ikke født igår,
vi har søgt at vende verden i halvtredsindstyve år.
Folk er nemlig lige lige, ligegyldigt hvor de bor,
sorte, hvide, gule, røde – øst og vest, syd og nord.

Leif Lønsmann

Skrevet som en hyldest til de aktive i anledning af Mellemfolkeligt Samvirkes 50-års jubilæum.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FN-konvention om børns rettigheder

I det følgende fortælles kort om indholdet i de enkelte artikler:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indledning

De underskrivende stater anerkender de fundamentale menneskerettigheder, Den Almengyldige Menneskerettigheds-Deklaration, Den Internationale Menneskerettigheds-Konvention samt Geneve-Deklarationen om Barnets Rettigheder og andre internationale overenskomster. Desuden anerkendes, at det er familien, der er den grundlæggende gruppe i samfundet og naturlige omgivelser for opvækst og trivsel, især for børn, og at børn har krav på speciel omsorg.

1.del

1. *Definition af et »et barn«.*
Alle personer under 18 år, med mindre national lov fastslår en lavere alder.

2. *Mod diskrimination.*
Alle rettigheder gælder for alle børn uden undtagelse. Staten er forpligtet til at beskytte barnet imod alle former for diskrimination.

3. *Barnets »bedste interesse«.*
Alle forhold, der har at gøre med barnet, skal være baseret på barnets bedste interesse. Staten skal sørge for tilstrækkelig omsorg, hvis forældre eller andre ansvarlige ikke gør dette. Der skal tages hensyn til forældres og værgers rettigheder og pligter.

4. *Igangsættelse af rettighederne*
Statens forpligtelse til at gøre rettighederne til virkelighed.

5. *Forældres vejledning og barnets muligheder for udvikling.*
Barnets ret til at modtage forældres vejledning i en grad, der passer til hans eller hendes muligheder for udvikling.

6. *Overlevelse og udvikling.*
Barnet har retten til liv, og staten er forpligtet til at sikre barnet overlevelse og udvikling.

7. *Navn og nationalitet.*
Barnet har ret til et navn fra fødslen, til at have en nationalitet og til at kende og blive sørget for af sine forældre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

8. *Bevaring af identitet.*
Staten er forpligtet til at beskytte, og om nødvendigt at genetablere basismulighederne for et barns identitet (navn, nationalitet og familiemæssige bånd).

9. *Forældres omsorg og adskillelse fra forældre.*
Barnets ret til at bo hos sine forældre, med mindre dette er dømt uforeneligt med barnets bedste interesse. Retten til at bibeholde kontakt med begge forældre, hvis barnet lever adskilt fra den ene eller begge. Statens forpligtelse til at sørge for dette, hvis staten er skyld i en sådan adskillelse, og til at oplyse om opholdssted eller død af et fraværende familiemedlem.

10. *Genforening af familier.*
Barnets og dets forældres ret til at forlade et hvilket som helst land og retten til indrejse i deres eget land, for at blive forenet eller for opretholde et forældre-barn forhold.

11. *Illegal udrejse.*
Statens forpligtelse til at sørge for, at kidnapning eller tilbageholdelse af børn i et andet land af den ene forælder eller tredje part ikke kan ske, og hvis det alligevel er sket at sørge for genforening.

12. *Ret til at ytre sin mening.*
Barnets ret til at udtrykke en mening og til at have denne mening taget med i betragtning.

13. *Ytringsfrihed.*
Barnets ret til at bekendtgøre sine følelser og meninger med alle midler og hvorsomhelst, med mindre dette vil formindske andres rettigheder.

14. *Frihed for tanker, overbevisninger og religion.*
Barnets ret til frit at fastslå og udøve sine overbevisninger, og til at modtage uddannelse heri.

15. *Organisationsfrihed.*
Barnets ret til at mødes med andre og til at deltage i eller starte organisationer, med mindre dette indskrænker andres rettigheder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

16. *Beskyttelse af privatlivet.*
Retten til beskyttelse af privatliv, familie, hjem og brevveksling, og mod bagvaskelse.

17. *Adgang til passende information.*
Statens ansvar for udbredelse af information til børn. Informationen skal indeholde moralske spørgsmål, viden og forståelse mellem folk, fra både nationale og internationale kilder.

18. *Forældrenes ansvar.*
Anerkendelse af at begge forældre har lige ansvar for barnet. Forældre eller værger har det primære ansvar for opdragelsen af deres børn, og staten skal støtte dem i denne opgave.

19. *Beskyttelse mod vold.*
Staten skal tage skridt til at beskytte barnet mod alle former for vold, mens det er i forældrenes varetægt. Der skal tilbydes den nødvendige hjælp.

20. *Beskyttelse af børn uden familie.*
Staten er forpligtet til at yde speciel beskyttelse af børn, som er uden familie, og til at sikre den passende alternative familiemæssige omsorg, eller sikre at det er muligt at anbringe disse børn på en passende institution.

21. *Adoption.*
Staten er forpligtet til at sørge for adoption, når dette er i barnets bedste interesse. Bortadoption må ikke resultere i økonomisk gevinst.

22. *Flygtningebørn.*
Der skal ydes speciel beskyttelse af børn, som er flygtninge eller søger flygtningestatus, og staten er forpligtet til at samarbejde med kvalificerede organisationer, som yder denne beskyttelse og assistance.

23. *Handicappede børn.*
Handicappede børn har ret til speciel omsorg og træning , som er udviklet for at hjælpe dem til den størst mulige selvtillid og til at leve et fuldt og aktivt liv i samfundet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

24. *Sundhed og sygehjælp.*
Barnet har ret til at opnå den højeste mulighed for sundhed. Det har ret til adgang til behandling med særlig vægt på forebyggelse, almindelig sundhedsuddannelse og nedbringelse af børnedødeligheden. Staten er forpligtet til at arbejde for afskaffelse af skadelige traditionelle behandlingsformer.

25. *Vurdering af placering uden for hjemmet.*
Barnet har ret til at blive anbragt uden for hjemmet af staten for at modtage omsorg, beskyttelse eller behandling, og til at have dette vurderet med jævne mellemrum.

26. *Social sikkerhed.*
Barnet har ret til at have gavn af social sikkerhed.

27. *Levestandard.*
Barnet har ret til at modtage det nødvendige for at opretholde en ordentlig levestandard. Det er først og fremmest forældrenes ansvar at sørge for dette. Staten skal hjælpe forældrene med udøvelsen af rettighederne.

28. *Uddannelse.*
Barnet har ret til uddannelse. Staten har en forpligtelse til at sikre, at basisuddannelsen er gratis og at der er undervisningspligt, så hurtigt som muligt. Skolens diciplinære systemer skal tage hensyn til barnets menneskeværdighed.

29. *Mål med uddannelsen.*
Staten skal anerkende, at uddannelsen skal udvikle barnets personlighed og evner, forberede barnet til et aktivt liv som voksen, skabe respekt for almindelige rettigheder og udvikle respekt for barnets egen og andres kultur og nationale værdier.

30. *Børn af mindretal eller indfødt befolkning.*
Børn af minoritetsgrupper og indfødt befolkning har ret til at udøve deres egen kultur og religion og tale deres eget sprog.

31. *Fritid og kulturelle aktiviteter.*
Barnet har ret til fritid, leg og deltagelse i kulturelle og kunstneriske aktiviteter.

32. *Børns arbejde.*
Staten er forpligtet til at beskytte barnet mod deltagelse i arbejde, som er en trus-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sel mod barnets helbred, uddannelse og udvikling, og til at fastsætte minimumsalder for ansættelse og til at regulere ansættelsesforhold.

33. *Narkotikamisbrug.*
Det er barnets ret at blive beskyttet mod brug af narkotika og psykisk virkende medicin, og mod at blive delagtiggjort i produktionen eller distribution.

34. *Seksuel udnyttelse.*
Barnet har ret til beskyttelse mod seksuel misbrug og udnyttelse, herunder prostitution og inddragelse i pornografi.

35. *Salg, handel og bortførelse.*
Staten er forpligtet til at gøre sig alle anstrengelser for at modvirke salg af, handel med og bortførelse af børn.

36. *Andre former for udnyttelse.*
Barnet har ret til beskyttelse mod alle andre former for udnyttelse.

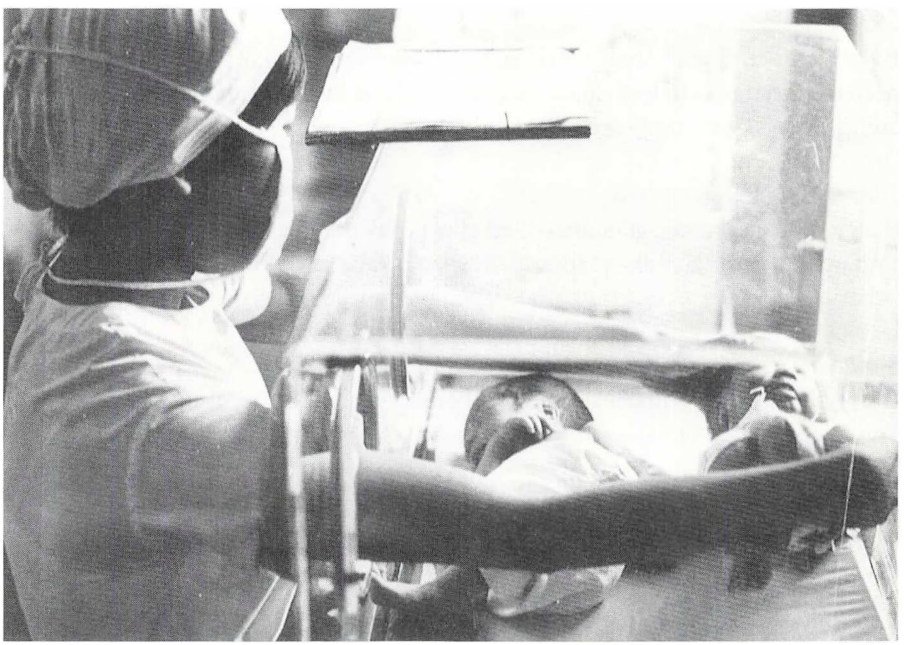

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

37. *Administration af juridiske rettigheder og procedurer for straf.*
Staten har forpligtelser over for børn, der er arresteret eller tilbageholdt. Tortur, mishandling, dødsstraf og livsvarigt fængsel skal forbydes. Barnet skal have ret til juridisk bistand og en retfærdig rettergang. Barnet skal være adskilt fra voksne fanger. Barnet har ret til at bevare kontakten med familien.

38. *Væbnede konflikter.*
Intet barn under 15 år skal tage direkte del i fjendtligheder, intet barn under 15 skal rekruteres til væbnede styrker. Alle børn, der påvirkes af væbnede konflikter, skal have beskyttelse og omsorg.

39. *Rehabilitations-omsorg.*
Staten er forpligtet til at sikre at børn, der har lidt af omsorgssvigt, mishandling eller udnyttelse, modtager nødvendig behandling for deres helbredelse og sociale retablering.

40. *Anklage og straf.*
Barnet skal anses uskyldigt til andet er bevist. Barnet skal behandles på en måde der understøtter følelsen af egen værdi, og på en måde som forstærker barnets respekt for menneskelige rettigheder og andres fundamentale frihed. Det skal kunne få sagen prøvet ved en upartisk domstol. Barnet skal have ret til at få afhørt vidner. Barnets privatliv skal respekteres. Staten skal fastsætte minimumsalder for børns formåen til at overtræde straffeloven.

41. *Respekt for eksisterende internationale bestemmelser.*
Hvis nogle bestemmelser i national lovgivning eller internationale bestemmelser er bedre end bestemmelserne i denne konvention, er det de bedre bestemmelser, der skal gælde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

b) Forslag til et andet lærerideal

Lige siden starten af 1700-tallet, hvor lærerideal: Den oplyste bonde blandt bønder, vandt hævd, har læreruddannelsen været præget af denne idealdannelse. Men det må vist siges at have udspillet sin historiske rolle, nu hvor det 3. årtusinde står for døren.

Med baggrund i Arne Mortensens indlæg og i tråd med mine tidligere overvejelser herom konkretiserer jeg følgende ideal: Den globalt tænkende lærer blandt børn, unge og voksne/forældre (globalt forstås her både i sin leksikale og sin pæd/psyk betydning: Tænkning i helheder).

Nu er dannelsen sprogligt et mangetydigt begreb. For at vide, hvor vi står i det sproglige landskab, aftrykkes Den store danske ordbogs udsagn herom:

Dannelse, en. *flt. (i bet.* 1.2 *og* 2 *)* **–r.** (*ænyd. d. s.; egl. vbs til* danne)

1)*(især fagl.) til* danne 2. **1.**1) *som vbs.: det at frembringe, fremstille, skabe noget, ell. det at noget frembringes, fremstilles ell. skabes; frembringelse: skabelse: især: opstaan: tilblivelse. (jf.* Ardannelse*).* Tankernes Formation eller Dannelse.*Holb. MTkr.145.* Hun betragtede med ald Agtsomhed *(smaadyrenes)* Dannelse og Forvandlinger.*Eilsch.Beviis.10. Molb.DH.II.422.* de Snekrystaller, hvis Dannelse .. er forbunden med saa stor Fare.*Goldschm.II.287. Brandes.XI.99.* Højmosernes og Skovmosernes Dannelse er begyndt kort efter Istidens Slutning.*Frem.DN.206.* ‖ *(gram. og sprogv.; jf.* Analogi–, Orddannelse*).* et Ords Dannelse af et andet.*vAph.(1772).I.530.* Etymologien *antog)* en mere teknisk Karakter . . der maatte gøres nøje Rede for . . Formernes Dannelse.*DSt.1920. 25.* **1.**2) *konkr.: hvad der er frembragt, opstaaet ell. skabt (paa en vis maade); formation; skabning. (jf.* Baanddannelse*).* Jeg kan derfor ikke andet end antage, at *(klitten ved Skagen)* ikke er en Dannelse af Havet.*Andres.Klit.221.* koralligninende forgrenede Dannelser.*Frem.DN.10.* ‖ *gram. og sprogv.) ord(form), der er dannet af et ord ved afledning, sammensætning olgn. (jf.* Nydannelse*).* biordagtig dannelse brugt som tillægsord.*M.Krist.Fr60.*

2) *til* danne 4. **2.**1) *(nu l. br.) som vbs. til* danne 4: *det at forme(s) ell. tildanne(s); formning; tildannelse.* alle disse fortsatte Dannelser og Omdannelser af Jorden. *Ørst.I.12. PMøll.II.47.* **2.**2) † *mere konkr.: maade, hvorpå noget er formet ell. tildannet; beskaffenhed; bygning; (ydre) form; skikkelse.* karrene vare af adskillig dannelse *(1872:* forskjelligt Slags*). Esth.1.7 (Chr.VI).* Om Republiqvers Form og Dannel-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

se.*Holb.N.F.II.57. (stenenes)* skinnende og spillende Farver, Dannelse, Haardhed, Jævnhed.*Suhm.II.62.* Man anseer Moder og Dannelser af Klæder, som noget ligegyldigt. *Tullin.II.131.* de 2de Bierge, som i Søen fortone sig som runde Pyramider, endskiønt de have en ganske anden Dannelse, naar man nærmer sig dem.*IslKyst.67. jf. bet* 3.1: Mit Hierte er . . et blødt Vox, som hun kan give hvad Dannelse hun lyster. *Biehl. Cerv.LF.I.29.* || *om legemsbygning. Suhm.II.192.* hans legems naturlige smukke Dannelse. *Abildg. (Rahb.LB.II.64.).* den hvis Brystvorter ikke ere af en tilbørlig Dannelse og Størrelse.*Tode.ST.II.62. (anatomerne)* have besluttet, at tage din indvortes Dannelse i nøiere Betragtning, og skiære dig op.*Bagges.N.K.161. Ing.EF.XIII.46. jf.: (liliens)* Dejlighed og den sindrige Dannelse. *Kierk. VIII.253.*

3) *til* danne 5: *udvikling af aandelig anlæg og evner.* **3.**1) *nu næppe br.) som vbs. til* danne 5: *opdragelse; oplærelse; ogs.: (faglig) uddannelse; udvikling. (udmærkede)* Mænds Fødsel. Barndom og Dannelse. *Abildg. (Rahb.LB.II.55).* de Børn, hvis Dannelse udgiør en stor Deel af Dit Livs Lyksalighed.*Rahb.Tilsk.1793.701.* Skjønhedssandsens Dannelse. *Ørst. VI.41.* Nogen Underviisning, nogen Dannelse maa ethvert Menneske modtage.*Mynst.Frb.5.* han havde en ypperlig Basstemme, der kun trængte til nogen Dannelse.*Ing.LB.IV.129.* hun havde anvendt den største Samvit- tighedsfuldhed i Sophies Dannelse.*CBernh.X.270.* en Udenlandsrejse . . var nødvendig for hans Dannelse.*Hauch.IV.316.* Livet er en Opdragelse, en Dannelse der . . skal udvikle de Spirer, Gud selv har nedlagt i Mennesket.*Kierk.XIII.352.* || *i forb. m.* for. det dramatisk-litteraiske Selskab . . bidrog saa overordentlig til min senere Dannelse baade for Kunsten og Livet.*Rahnb.E.I.226.* Lærdom er Eet, og Dannelse og Duelighed for Livet . . er et Andet. *Grundtv. Myth.25. Heib. Pros.I.507.* **3.**2) (<MIVSO.1793; næppe ældre end ca.1800, jf. VilhAnd.L.I.20; sml. ty. bildung, *sv.* bilding *samt Festskr.Söerw.195ff.*) *mere konkr., om resultatet af den ved* danne 5.2 *betegnede udvikling, m.h.t kundskaber, dels m.h.t aandelig (etisk) udvikling i alm., dels m.h.t. (ydre) væsen ell. optræden; især: alm. oplysthed paa de forsk. kulturomraader (alsidige kundskaber) i forb. m. en udviklet personlighed og kultiveret optræden; som oftest m. afbleget bet.: belevenhed og velopdragenhed, i forb. m. et vist maal af kundskaber; almindelig kultur.* Omgang *med Lessing og Kleist havde)* givet hende sin Dannelse, som Forraadde sig blot ved det smagfuldste Valg af Udtryk ved den fine Politur, der var i al hendes Tale.*Rahb.ProsF.II.78. (hans)* mangesidige Dannelse.*sa.E.I.268. (dersom)* Raahed og Vildhed skulde . . afløse Sædelighed og Dannelse.*Mynst.Jonstr.6. (onkelen besluttede)* at skaffe Brodersønnen den mest fuldendte Dannelse. Til den Ende foreskrev han . . de dueligste Lærere.*PMøll.I.296.* tag dit academiske Borgerbrev op af Lommen og viis ham, Du har Dannelse.*HCA.IX.66. Kierk.I.222.* Ved Dannelse forstaar jeg den udviklede Evne til at . . opfatte og tilegne sig en Tanke, være selvstændig i sin Dom, ville Noget, om og noget ganske Lidt paa Aandens Gebet.*Goldschm.VI.416. (af de vise)* kan du lære Dannelse *Chr. VI:* tugt*).Sir.8.10.* Han er dannet, som man er dannet her i København, hvor al dannelse er æstetisk.*Hørup.I.201.* Manden var vis, veltalende . . og i Besiddelse af den højeste Kulturs fineste Dannelse.*EBRAND.UB.13.* akademisk, boglig, faglig, lærd, videnskabelig dannelse | almindelig dannelse, *se u.* 1. almindelig 2. Hjertets dannelse, *sans for det gode ell. det ophøjede; sjælsadel.* Han var et udannet Menneske, som man kalder det, men han havde Hjærtets Dannelse.*Drachm.PV.12.* ydre dannelse. *velopdragenhed; beleven. Kierk. VIII.45. m. nedsættende bet.; jf.: (Heibergs)* med et enestaaende Hovmod opretholdte Dannelsesdiktatur.*JV Jens. RK.128.* Epikuræisme eller anden Dannelses – Svindel.*JPJacops.Manes.I.52.sml.* Dannelsesfilister. || dannelsen, *koll.: dannede mennesker; de dannede.* Dannelsen var os stadig paa Nakken.*Hørup.I.8.* Det vilde . . være rimeligt, om Dannelsen i denne store Hovedstad med Glæde benyttede Lejligheden til at overvære en klassisk Forestilling. *Pol.*^{22}*/5 19 19. 9.sp.1.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den bedste definition på begrebet, jeg er stødt på, har jeg fundet i et essay af Thorkild Bjørnvig, der stiller spørgsmålet: Er en akademisk dannelse mulig?, Og han citerer følgende fra M. A. Goldschmidts breve fra en koleratid:

> »Dette er den store bebrejdelse, der altid ligger mig på tungen: Den store mangel på dannelse blandt de såkaldt dannede. Ved dannelse forstår jeg den udviklede evne til at være opmærksom, opfatte og tilegne sig en tanke, være selvstændig i sin dom, ville noget om og noget ganske lidt på åndens gebet.«

Arne Mortensen nævner ikke i sine politiske præmisser den vel nok største politiske landvinding i efterkrigstiden, netop set ud fra et dannelsessynspunkt: At det lykkedes den amerikanske præsident Jimmy Carter i 70-erne at få placeret menneskerettighederne på den internationale politiske dagsorden.

Netop menneskerettighederne og konventionen om barnets rettigheder var baggrund for, at vi i Det pædagogiske selskabs studiekreds drøftede spørgsmålet, om det var muligt at tale om en universel dannelse. Den kloge og indsigtsfulde Indien-kender, museumsinspektør Werner Jacobsen, gjorde gældende, at før man kunne komme så langt, måtte vi have et helt nyt erkendelsesgrundlag, og han pegede her på begrebet interafhængighed. Han illustrerede denne tanke ved at gengive sin egen oversættelse fra indisk digtning. Den kan godt tåle at gengives i dag, aktuel som den stadig er:

> Selv den allermindste partikel
> kan ikke løsrives fra universets store mekanisme.
> Den er sammen med alle andre partikler
> bundet i en INTERAFHÆNGIGHED
> der er ALTOMFATTENDE.
> Interafhængigheden de partikler imellem som tilsammen udgør mennesket
> ER mennesket.
> Interafhængigheden alle partikler immellem
> ER gud.
> Hvis de partikler der udgør mennesket
> fungerer i overensstemmelse med deres lovbundne interafhængighed
> så styrkes mennesket
> og styrken fødes via Interafhængigheden
> tilbage i alle partiklerne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men hvis nogle af de partikler der udgør mennesket ikke fungerer i overensstemmelse med deres lovbundne interafhængighed.
så er de en kræftsvulst, der svækker mennesket
og svagheden fødes via interafhængigheden
tilbage i alle partiklerne
og MENNESKET bliver til JORD.
Hvis mennesket erkender interafhængigheden mennesker imellem
så styrkes FÆLLESSKABET
og fællesskabets styrke fødes tilbage i alle individer.
Men hvis mennesket i tøjleløst krav på frihed ikke vil erkende sig interafhængigheden
så nedbrydes fællesskabet

og mennesket skriger af angst i sin ensomhed.

For FÆLLESSKABET ER INTERAFHÆNGGIGHEDEN.
Hvis vor klodes menneskesamfund
erkender interafhængigheden
der omfatter hele universets vældige mekanisme
så styrkes den universelle mekanisme
og den føder sin styrke tilbage i vor klode.

Men hvis menneskesamfundene i forblændet selvforherligelse
ikke erkender vor klodes interafhængighedsforhold til universet
så sønderdeler GUD vor klode i sine enkeltpartikler
så de i andre konstellationer kan indpasses
i universets store mekanisme.
Kloder forgår, og kloder opstår
for GUD er INTERAFHÆNGIGHEDEN
og kun den ER.

Nævnes må også, at menneskesynet bag menneskerettighederne kan føres tilbage til den store italienske filosof og reformator Pico del Mirandello, 1464-94. Han offentliggjorde en filosofi med 900 teser, og som indledning udarbejdede han talen om »Menneskets Værdighed«, der egentlig er en ironisk parafrase over skabelsesberetningerne:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Vi har hverken givet dig en bestemt plads, en speciel skikkelse eller en særlig funktion, Adam, for at du efter dit eget ønske og din egen beslutning kan opnå og besidde den plads, den skikkelse og den funktion, du selv måtte ønske. De øvrige skabningers natur begrænses og defineres af love, der er foreskrevet af Os. Du holdes ikke tilbage af nogen uovervindelige skranker, men skal selv bestemme din natur i overensstemmelse med din egen fri vilje i hvis varetægt Jeg har overgivet dig. Jeg har sat dig midt i verden, for at du derfra lettere kan se, hvad der findes i verden omkring dig. Vi har hverken skabt dig som et himmelsk eller jordisk, hverken som et dødeligt eller udødeligt væsen, for at du som din egen skulptør og kunstner med frihed og ære kan skabe dig den form, du sætter højst. Det skal stå i din magt at udarte til lavere former, der er dyriske; det skal stå i din magt efter din egen viljes beslutning at hæve dig til højere former, som er guddommelige.«

Skal jeg nu søge at sammenfatte, hvad den globale dannelse må stå for i læreruddannelsen, må det blive, at den skal udvikle en opmærksomhed over for de faktorer: fysiske, biologiske, psykologiske og sociale, der er bestemmende for børns vækst, læring og udvikling. For på samme måde som en læge gennem sit studium udvikler en medicinsk tænkning, og en sagfører gennem sit studium en juridisk tænkning, må den lærerstuderende udvikle en sammenhængsforståelse, der er pædagogisk i sin form og global i sin kerne.

Arne Mortensen betoner stærkt i sit indlæg handlingsaspektet i lærerarbejdet, og sandt er det, at en lærers virke er en ubrudt kæde af små og større handlingsforløb. Hermed er læreren også undergivet det handlingens paradoks, som Stefan Zweig i sin store legende »Den evige broders øje« gør opmærksom på, ved at citere fra indisk litteratur, oversat fra sansskrit:

Thi ingen lever så meget som et øjeblik uden at udøve handlinger.

Hvad er handling, og hvad er ikke-handling? I det spørgsmål griber også de vise fejl.

Om handling må man vide besked, og om forbuden handling. Også om ikke-handling må man vide besked. Handlingens væsen er dunkelt.

Måske er det samme livserfaring, der ligger bag Jeppe Aakjærs enkle strofe, som både kan illustrere interafhængigheden og et menneskesyn. Det er i al sin enkelthed et memento til alle os, der gerne vil plante et træ her og der, ude og hjemme, i skole og hjem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Der står en purle ved vejens sving,
en egeknast så forkrampet;
den stakkel fik aldrig sin marv i ring,
og aldrig den blev til nogen ting,
fordi den for tidligt blev trampet.
For vi træder hverandre i dyndet ned.

Det barn, som vågner af drømfyldt blund –
den hele sol han vil kræve;
men lad ham kæmpe en livsens stund,
da vil for at vinde en stråle kun
hans tryglende læber bæve.
For vi træder hverandre i dyndet ned.

Tilbage er så at overveje de videre radikale konsekvenser af et idealskift og et ændret erkendelsesgrundlag for den personlighedsdannelse, der altid har været læreruddannelsens særkende siden den store skolekommissions dage. Men disse overvejelser må, hvis vi ikke skal tale forbi hinanden, have som fælles udgangspunkt grundlovens paragraf 76, folkeskolelovens formåls-paragraf, samt konventionen om børns rettigheder, der aftrykkes i sin helhed s. 23, da hvert af dens punkter kan opfattes som en randbemærkning til mange af dagens aktuelle emner.

Januar 1994.

Kaj Bonde

Henvisninger

1) Skolen og dannelsen, s. 133, Dannelse, uddannelse. Et debatoplæg. Gyldendals pædagogiske Bibliotek, 1970
2) Findes en akademisk dannelse, af Thorkild Bjørnvig. Side 290 i Brodersen og Møller Kristensen Litteraturudvalg, bind 3, Essays. Gyldendal 1965.
3) Er der mulighed for at skabe en universal dannelse, af Werner Jacobsen. Side 52 i Dannelse, uddannelse. Et debatoplæg. Gyldendals pædagogiske Bibliotek. 1970.
4) Mennesket som mulighed, ved Knud J.V. Jespersen. Side 61 i Søren Mørch: Det europæiske Hus, bind 4. Gyldendal 1991.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5) Den evige broders øje, af Stefan Zweig. Hasselbalcks kulturbibliotek, bind 60, København 1950.
6) Samlede digte, af Jeppe Aakjær, bind 1, side 212, 1931.

Grundlovens § 76

§ **76** Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen.

Folkeskolens formål

§ **1.** Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

§ **2.** Folkeskolen er en kommunal opgave. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres vederlagsfri undervisning i folkeskolen. Kommunalbestyrelsen fastlægger, jf. § 40, mål og rammer for skolernes virksomhed inden for denne lov.

Stk. 2. Den enkelte skole har inden for de givne rammer ansvaret for undervisningens kvalitet i henhold til folkeskolens formål, jf. § 1, og fastlægger selv undervisningens organisering og tilrettelæggelse.

Stk. 3. Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.

Undervisningsmin. FSA j.nr. 91-200/099-13

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

JONSTRUP TIL FORSKELLIGE TIDER

a) Caspar Christensen:
»Meddelelser om mit liv«, 1873

b) Kaj Jensen:
»Jonstrup«, 1917-1920

c) Erling Romme:
»Nedlæggelsen af Jonstrup«, 1930erne

d) Richard Kofoed & Max Jakobsen:
»Jonstrup«, 1940-1944

e) Jørgen Jørgensen:
»Krovært i Cornwall«, 1993

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

BØRN UNGE VOKSNE

LÆRERUDDANNELSEN

JONSTRUP STATSSEMINARIUM

Grafikeren og maleren Søren Hansens dejlige billede, Charlis Familie, denne menneskeklump på vej mod nye destinationer, med dets udstråling af nærhed, lune, omsorg og gensidig opmærksomhed var Jonstrups logo op gennem firserne. Det valgtes som et kunstnerisk udtryk for den menneskelighed, og interafhængighed, som var den inderste kerne i vort dannelsesbegreb.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Caspar Christensen

Meddelelser om mit liv (1873).
Side 119-129: Livet paa Jonstrup Seminarium
(fra juni 1839 til marts 1848).

S.122n: Men nu denne min Gjerning i snævrere Forstand, hvori bestod den? Mit ligefremme Svar herpaa bliver, at det mig anbetroede Hverv paalagde mig, med en Tidsanvendelse af c. 4 Timer daglig at veilede i Historie og Geographi, Naturhist. og nogen Naturlære, Dansk og dansk Stiil, hvortil kom nogen Veiledning under praktiske Øvelser – Fag, som for mig havde noget Tiltrækkende, men som det kostede altid, og da navnlig i Begyndelsen, ikke lidet forberedende Arbeide med at faa saaledes lagt til Rette, at det maatte antages, at deraf kunde fremgaae en sund og styrkende Frugt for de Modtagende, og her er det saa indlysende, at Tvivl ofte maatte fremstaa om, hvad der skulde forbigaaes og hvad medtages, og hvorledes Stoffet bedst behandles. Jeg vil nu ikke her tale om det forhaandenværende Standpunkt af Modtagelighed, thi i saa Henseende var der stor Forskjellighed, og gennemgaaende var et noget bedre ønskeligt; men desto mere fremhæve, hvad der var stor Opmuntring for mig, at i Reglen var der hos samtlige Elever stor Lærelyst og god Villie til at agte paa og følge de givne Vink, lige som jeg og maa rose den Flid, der i det Hele udvistes, og deres gode Forhold lige over for deres Lærer. Jeg kan ikke lade være at bemærke, at det Arbeide, som mindst tiltalede, og kostede mig meget Umage og Anstregelse uden for de egentlige Læretimer, var Rettelse af de til mig afgivne skriftlige Arbeider. Resultatet blev dog almindeligvis ikke synderlig fyldestgørende. Fuldt beskjæftiget med en Virksomhed af den Art, der naturligt indeholdt stærk Opfordring til forskjellige Retninger at arbeide paa egen videre Dannelse, om jeg skulde haabe nogensinde at fyldestgjøre mig selv, medens jeg stadigt holdt mig de unge Menneskers særegne Formaal for Øie, levede jeg mig saaledes efterhaanden ind i de nye Forhold, der vel kunde forekomme noget eensformige, men over hvilke derhos smilede en vis velgjørende Ro, der ikke manglede et oplivende Element, idet venskabelig Omgang forbandt mig med de her boende andre Familier – Prof. Jensen, 3.Lærer Andersen og Oekonom Gregersen – der kom mig imøde med forekommende Velvilie og bleve ved med at udvise en saadan imod mig indtil Enden. Men med alt det, at noget dybere Savn maatte gjøre sig gjældende for mig i mit private Liv: En rummelig Beboelsesleilighed med Have, beregnet for en Familie, var mig anvist, og jeg indrettede mig her paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

et Ungkarleliv, som jeg bedst kunde, men jeg henlevede dog mine dage saa ene, og kom ret til at føle, at det er sandt: »Ene om Raadet er ene om Sorgen«, og at fortrolig Meddelelse er saa fornøden som det daglige Brød baade i de mindre lyse som i de gladeste Øieblikke. Og var det saa ikke bedst, om Gud saa vilde det, at raade Bod paa Savnet! Thi jeg maatte jo daglig sige mig selv, at det var som henstod leiligheden ventende paa en Huusmoder, og Stillingen var jo ellers saadan, at et tarveligt Udkomme vel kunne paaregnes. Og nu vil jeg saa kun sige, at min kjære Hustru Amalie Møller ei længe derefter kom til at indtage denne Plads.

Lorentz Frölich (1820–1908): Tegning i »Læsebog for småpiger og smådrenge«, 1854.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrup 1917-1920

Pensioneret overlærer Kaj R. F. Jensen, dimitteret fra Jonstrup 1920, har tilladt, at der fra hans erindringsbog, »Livet er ikke det værste, man har« gengives nogle sider om hans tid som ung.

I min mors forhold var der sket en forandring. Hvad nu? Efter nogen forhandling opnåede jeg en friplads i Saxkjøbing Realskole – foreløbig på prøve i 2 måneder. Men der var flere problemer i forbindelse hermed. Der var ca. 7 km til Sakskøbing, ingen bane eller rutebil, og jeg havde aldrig siddet på en cykel. En brugt cykel blev anskaffet og min trængselstid begyndte. Det kostede blod, sved og tårer at holde tungen og cyklen »lige i munden«, men til sidst lykkedes forsøget alligevel, og den 1. maj kunne jeg »fuldbefaren« holde mit indtog i Saxkjøbing Realskole. Det var en ganske ejendommelig klasse at dumpe ind i. Af en eller anden uvis grund bestod den kun af 5 elever – 4 drenge og en pige – mens skolens øvrige klasser havde 12-16 elever.

Inden sommerferien bestod jeg prøven og rykkede op i klassen til mellemskoleeksamen og det følgende år i Realklassen. Vi var stadig kun 6 elever, og det kun-

Afgangsklassen på Jonstrup (1920).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ne være både ondt og godt. For kundskabstilegnelsen var det meget godt, men for mageligheden, »den sjællandske syge«, ikke; vi måtte hele tiden være »på dupperne«, da vi så godt som allesammen blev hørt i alle fag hver dag. Men resultatet udeblev da heller ikke. Klassen opnåede det fineste realeksamensresultat i skolens mangeårige historie: 1 elev fik rent ug i alle fag, og klassens gennemsnit var mg+. Det vakte opsigt i vide kredse.

Men nu var så det løb kørt. Hvad ville det næste blive? Hvilke muligheder havde jeg? På grund af pengemangel var de noget begrænsede. Kommuneassistent, trafikassistent kom ind i billedet. Lærer var lidt på tale over for min skole-bestyrer, og da han sammen med nogle venner fik stablet en bankkaution på 3000 kr. på benene, blev det en læreruddannelse, der afgjorde det.

Læreruddannelsen var på den tid ganske anderledes end nu. Der krævedes ingen forudgående studentereksamen ell. lign., men man skulle inden optagelsen på et seminarium i 1 år have forberedt sig til uddannelsen ved at have gennemgået de forskellige skolefag i et vist omfang og have påhørt undervisningen i en skole og selv have undervist et antal timer under en lærers opsyn samt medbringe et tilfredsstillende vidnesbyrd fra en lærer eller skole. Desuden skulle man have gennemlæst et udvalg af dansk litteratur, i alt ca. 3000 sider. Det var en stor opgave at gå ind til. Hvad nu, hvis man ikke kom ind?

Det var en stor mundfuld at gå i gang med, men det måtte forsøges. Meget stod på spil. Jeg fik lov til at deltage i undervisningen på Realskolen, en lærer påtog sig at læse Verdenshistorie med mig, jeg fik nogle vikariater på Borgerskolen og læste det øvrige hjemme i årets løb.

I slutningen af juni 1917 indstillede jeg mig til optagelsesprøven på Jonstrup Seminarium ved Ballerup i Nordsjælland. Det var et statsseminarium og derfor det billigste. Optagelsesprøven blev bestået, og ca. 15 august rykkede jeg ind på et loftsværelse i et pensionat, der hørte til seminariet. Mit liv var nu tilrettelagt 3 år frem i tiden.

Det var i min tid på Jonstrup blevet lidt af en tradition, at den tale, som en af de ældre elever bød de nye elever, »Spirerne«, velkommen med, begyndte med ordene: »Der gives øjeblikke i ethvert menneskes liv, hvor man ser tilbage på den tid, man har forladt, og frem til den, der kommer«. Også jeg vil kaste et kort tilbageblik på denne periode.

Verdenskrigen var begyndt i august 1914 med tyskernes indmarch i Belgien, den nordfranske »Maginotlinie« var løbet over ende, det meste af Frankrig besat, og endnu her i 1917 rasede krigen videre og havde omspændt det meste af verden. Men Danmark havde endnu holdt sig nogenlunde uden for. Det store Dannebrogs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

flag malet på skibssiderne skulle betyde: »Jeg er fra Danmark. Jeg er fred«, selv om tyskerne lod hånt om det og skød vore skibe i sænk.

Samtidig ramte en ny svøbe verden: »Den Spanske Syge«. Det var en influenza af en art, man endnu ikke kendte noget middel imod. Den begyndte i Spanien, men gik sin dødsmarch fra land til land og bortrev brutalt og overalt tusindvis af mænd og kvinder i deres mest livskraftige alder. Også herhjemme bukkede mange under for den. Af frygt for smittefare blev seminariet lukket nogle måneder og eleverne hjemsendt. Heldigvis slap man for dødsfald blandt eleverne, men en tidligere elev, læreren og forfatteren Rudolf Bruhn, bukkede under for sygdommen.

Fra tiden på Jonstrup dukker flere erindringer op. Først mødet med den »gamle borg«, som den blev kaldt. I første klasse var vi »Spirer«. Den første aften gik turen til »Afrodites Øje« i Jonstrupvang til »indvielse«. Søndagen herefter var der tur gennem Hareskoven til Furesøen og Frederiksdal. På turen oplevede vi den vidunderlige lille Hulsø i et hul i den høje granskov og omgivende bakker. Fra Frederiksdal fulgte en sejltur til Furesøens anden ende med Fiskebæk, hvorfra hjemturen om aftenen gik til seminariet. En anden tur gik til Hillerød, hvor vi medvirkede ved et stort gymnastikstævne. Vi gik fra seminariet tidligt om morgenen de ca. 20 km til Hillerød, hvor vi deltog i opvisningen og iøvrigt gik i byen og på slottet, inden vi om aftenen gik tilbage til seminariet. En pinsedag cyklede nogle til Frederiksdal, hvor en af mine klassekammerater traf en kammerat, der læste på universitetet i København. Om aftenen kørte vi med ham til København, hvorfra vi om natten cyklede hjem til seminariet. Den sollyse sommermorgen på Ballerup bakke med tågerne og engene er et syn, jeg aldrig glemmer.

I en efterårsferie cyklede jeg sammen med en kammerat til Lolland. Vi cyklede fra seminariet en lørdag eftermiddag efter skoletid og nåede om aftenen hjem til hans forældre i Kippinge på Falster, hvor jeg havde fået lov til at overnatte, så jeg næste morgen kunne fortsætte til mit hjem på Lolland. Det var en dejlig tur – et minde rigt på afveksling. Turen tilbage forløb på bedste måde.

Livet på Jonstrup i de landlige omgivelser og i den skønne natur havde et ganske særligt karakterpræg. Endvidere at det seminarium i min tid kun havde mandlige elever. Seminariet med lærerne, eleverne og de tilhørende pensionater udgjorde en verden for sig i modsætning til den meget spredte bebyggelse i omgivelserne. Der var flere kilometer til nærmeste landsby eller station. Her var vi næsten døgnet igennem henvist til os selv – og hinanden. Det gav et sammenhold, kammeratskab og venskab helt anderledes, end om det havde været et »blandet« seminarium og havde ligget i en by, hvor eleverne skiltes efter skoletid.

Samlivet gav et særpræg, som man altid må mindes med taknemlighed og glæ-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

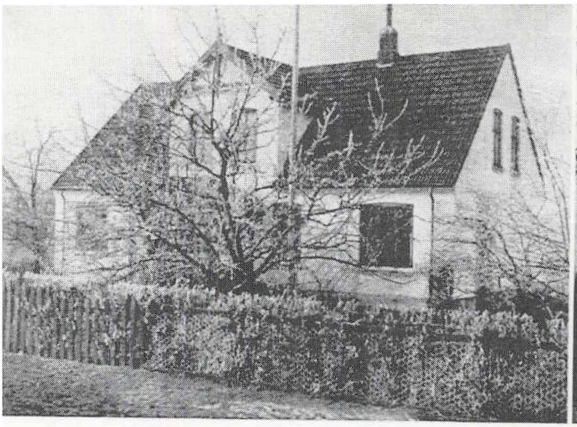

Pensionatet. Jeg boede oppe i gavlen

"Køkkenpigerne"

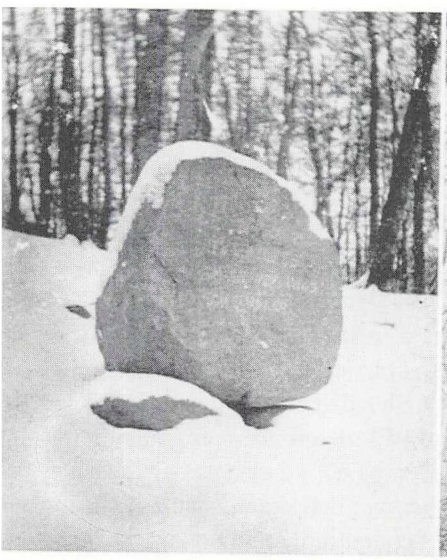

"Afrodites Øje"

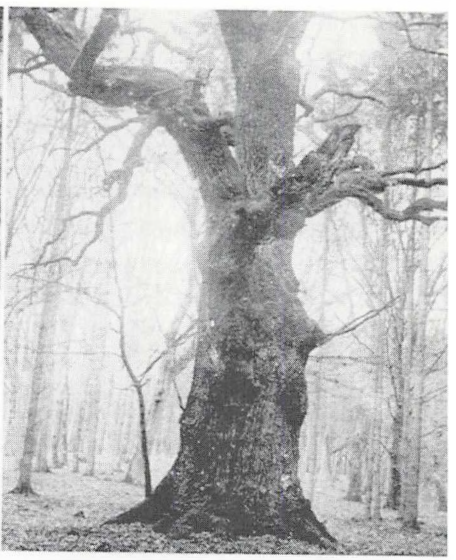

"Ønskebøgen"

de. Også naturens skønhed i ongivelserne her var med til at gøre disse år til noget særligt. »Afrodites øje«, Hareskoven, Søndersø og Hejrebakken er blot enkelte blomster i den mindebuket, som enhver Jonstrupper stadig vil stå tilbage med livet igennem. Men ungdomsdrømme giver ikke brød på bordet. Livet kræver virke.

Med afgangen og eksamen fra Jonstrup lå verden og fremtiden åben. Forvent-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ningsfuld skrev jeg mine første ansøgninger om vikariater landet over. De blev efterhånden til mange – uden resultat. Jeg måtte trøste mig med, at det endnu var sommerferie. Når skolerne begyndte igen, ville alt blive anderledes. Endelig blev der bid. Det var et sygevikariat ved Nr. Vedby Skole på Falster. Det var ganske vist i et forskolelærerindeembede, lidt magert, men lidt er bedre end ingenting, og det var ikke længere hjemmefra, end at jeg kunne cykle hjem i week-enden. Jeg var dog kommet »inden for«.

Flere ansøgninger. På et tidspunkt stod jeg med 2 vinterlærerembeder »på hånden«. Et fra Jylland, et andet fra Fyn. Jylland kom først, og det havde jeg antaget mig inden Fyn dukkede op. Det blev altså Klank Efterskole mellem Århus og Silkeborg. Jeg cyklede derover til 1. november 1920 og var således beskæftiget det næste halve år. Skolen havde ca. 15 elever. Nogle var fra omegnen, en del fra Sønderjylland. De boede på skolen, hvor jeg også havde et lille værelse. Eleverne var venlige, og jeg var optaget af mit nye arbejde. Jeg fik dog lejlighed til cykelture i omegnen. Jeg var således både i Århus og ved Frijsenborg Slot og på besøg hos flere af elevernes forældre.

Cykelturen fra Klank til Lolland

Da jeg sluttede mit vinterlærerarbejde i Klank i Jylland lidt før april 1921, ville jeg *cykle* hjem for at spare rejsepenge, og om eftermiddagen, da skolen sluttede, gav jeg mig på vej.

Der var modvind; ellers var vejret rimelig godt. Men hen under aften – omkring Vejle – strømmede regnen sådan ned, at jeg gennemblødt måtte søge ly i Vejle. På et hotel i Vejle fik jeg skiftet tøj og fik aftensmad, og da regnen var holdt op, gav jeg mig på vej igen. Mit mål var at nå Svendborg næste formiddag til færgetid til Langeland. Turen til Fredericia blev forholdsvis let tilbagelagt, og på Fyn gik det i begyndelsen ligeså, indtil min cykel punkterede. Det var omkring midnat. Alt var lukket og slukket. Men fremad måtte jeg. Jeg »gik« altså en cykeltur de næste timer. Endelig ved 4-tiden om morgenen kom jeg forbi et vindue med lys. Jeg vovede at banke på og bede om lidt vand for at finde hullet i cykelslangen. Manden var ikke spor morgensur, men tændte lys udenfor. Jeg fik lappet slangen, takkede og kunne køre videre. Men da jeg nåede Vissenbjerg og drejede ned ad bakken mod Tommerup var uheldet ude igen. Aftenens regnvejr havde skyllet en del sand fra vejen ud i vejsiden til en stor vold, som jeg kørte lige ind i. Det var så mørkt, at jeg ikke kunne se den, cykellygten var forlængst brændt ud. Jeg røg ud over cyklen, men slap da med en rift i den ene hånd. Turen måtte jo fortsættes, og ef-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

terhånden blev det da morgen og lyst. Jeg nåede endelig Svendborg, men efter færgetid. På den tid gik der kun 1 færge til Lolland daglig. Jeg måtte altså vente. Efter et middagsophold i Svendborg tog jeg til Rudkjøbing, hvor jeg overnattede og kom rettidigt til færgen i Spodsbjerg, hvorfra turen gik til Nakskov. Efter et par timers cykeltur nåede jeg dog uden andre besværligheder til Kalø. Men det havde været en streng tur, og hvor meget jeg havde sparet ved at vælge cyklen i stedet for toget har jeg aldrig forsøgt at få rede på. Jeg havde dog nået mit mål, selv om det var med en dags forsinkelse – og en erfaring rigere.

Jonstrup

Øverst i gavlen på »borgen« var der 2 elevværelser med vindue. De beboedes af to af ældste klasses elever. Værelserne hed »Fyret«, fordi lyset i vinduerne var det første, man så af seminariet, når man fra Ballerup eller Måløv bakke gik ned mod seminariet.

Det var en ærespost at være »Fyrmester«. Han blev i min tid hvert år valgt af klassen og var en slags »fører« eller »far« for hele seminariet.

En begivenhed, jeg tydeligt husker, var indførelsen af elektrisk lys på Jonstrup. Jeg tror, det skete i 1919. Det var et højtideligt øjeblik, da Sparelampen eller Carbidfuseren blev skiftet ud med det »hvide« lys. Det tog et par elektrikere nogen tid at få det installeret, men det blev hilst med glæde.

Eleverne

Jonstrups elever var vel som eleverne på andre af landets seminarier et blandet publikum, både i henseende til udseende, uddannelse, alder og økonomisk observans. Flere havde i forvejen haft en anden faguddannelse og hørte således til de ældre og mere modne, nogle havde real- eller studentereksamen, og enkelte kom direkte »fra ploven«, men havde dog deltaget i et præparandkursus i et år inden optagelsesprøven. De kom fra alle egne af landet.

Vi havde i min tid en neger fra St. Croix. Han var kommet til Danmark i 4-års alderen og blevet adopteret af en familie på Vestlolland. Han gik i 2. klasse, da jeg kom ind på seminariet. Han var meget musikalsk og opnåede hurtigt at blive dirigent for elevorkestret på Jonstrup.

Han var meget omsværmet af alle piger, der kom i nærheden, og da en del kvinder fra Zahles seminarium en efterårsdag (i anledning af Kongens fødselsdag d. 26. sept.) var på besøg på Jonstrup, var han festens midtpunkt både p.gr. af sin musik og udseende.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hans navn var Victor Cornelins, og han blev senere ansat ved Nakskov skolevæsen, blev skoleinspektør og meget anset inden for mange kredse. Jeg har ikke set ham siden seminarietiden, men jeg har flere gange læst om ham i dagbladene. Han var en meget afholdt taler inden for kirke og menighedsliv.

De nye elever afholdt hvert efterår en særlig »Spirekoncert«. Den var ikke officiel og blev derfor forberedt i stilhed. Den afholdtes på gangene i elevbygningen. Den blev indledt med ouverture på kakkelovnsskærme, kulkasser, nogle forstemte violiner og gik derefter over til en øredøvende fanfare, sådan at seminariet »rystede i sin grundvold«. Så fandt »Fatter« og »Spektus« det betimeligt at gribe ind. Men man havde i forvejen udsendt spejdere, så når »øvrigheden« arriverede på skuepladsen, var alt fred og idyl. Alle var flittigt optaget af lektielæsning. De formastelige undgik dog ikke et ordentligt »møgfald« med trusler om øjeblikkelig bortvisning uden noget håb om »genkomst«, hvis det skete igen. Men jeg har senere haft dem mistænkt for at have moret sig godt over »koncerten«.

Sundhed og sygdom

Inspektør Benzon var som tidligere nævnt stedets »læge« og »apoteker«. Udeblev en elev fra skoletimen, blev han omgående »tilset« af »Spektus« med hostesaft og gurglevand, og det bragte hurtigt »sygdommen« til ophør. Iøvrigt var sundhedstilstanden på seminariet forbavsende god. Kun på »Rævebakken« varede sygdommen undertiden flere dage, men det havde andre årsager. Rævebakkens beboere lå nemlig uden for »Spektus« område. Derfor kunne »rævesyge« her vare noget længere.

Studenteroprør

Man havde også på Jonstrup i min tid en form for »studenteroprør«, selv om udtrykket først er opfundet langt senere. Det var heller ikke så »blodigt«, som i vore dage. Når man ville udtrykke sit mishag over indførelsen af en eller anden ny ordning ell. lign., samledes man på læsestuen, stillede borde og stole i pyramide eller som barikade og spærrede dørene, så at lærerne ikke kunne komme ind. Det medførte selvfølgelig også en alvorlig »skideballe«, men freden og forsoningen blev ret hurtigt genoprettet.

Lifligst fløjted – Jonstrups nattergale

Aldrig har jeg oplevet magen til det nattergalekor, jeg i min Jonstruppertid hver forårsaften lyttede til, når de små sangere gav deres koncert i Filosofgangens gamle træer mellem seminariet og forstanderens bolig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Når vi en sådan sen aften – efter at lektierne til næste dag var læst – afsluttede dagen med en tur gennem seminariet til »Afrodites Øje«, kunne vi høre et mangetonigt kor. Det var som om den ene fugl af al magt søgte at overgå den anden med en mangfoldighed af triller i alle arter i en betagende tonesymfoni. Vi måtte af og til stå stille og undres over klangen og styrken fra et så lille bryst.

Stenen ved »Afrodites Øje«

Når stenen ved søen »Afrodites Øje« i Jonstrupvang har fået en særlig betydning for seminariet, skyldes det, at det var seminarieeleverne, der førte den fra en ubemærket tilværelse i en dal i skoven i nærheden til det nuværende stade ved vejen med udsigt mod søen.

Det skete det første efterår i *min* seminarietid. Hver eftermiddag gik vi – belæsset med tove, ruller, slædemateriel og andet entreprenørudstyr ud til »arbejdsstedet« til »dagens gode gerning«.

Først blev stenen gravet fri, derefter anbragt på en svær træslæde og ved hjælp af granruller og muskelkraft møjsommeligt trukket op af dalen og op mod vejen. Det tog flere eftermiddage. Den skulle også over vejgrøften for at komme ud på vejen. Transporten på vejen var ret let, men opstigningen til dens høje standplads var lige som første afsnit forbundet med en del vanskeligheder, som dog blev overvundet. En af eleverne havde forfattet en inskription, der blev godkendt og hugget i stenen, som derefter blev »afsløret« ved en lille festlighed. Der står: »Jeg staar som værn ved den stille sø, om Jonstrups minder, som ei maa dø.«

Stenen har forhøjet stemningen i omgivelserne. I min tid blev søen en gang imellem renset op, så vandspejlet altid var synligt. Om det endnu er således – efter seminariets nedlæggelse – ved jeg ikke. Måske den nu er helt groet til – sammen med minderne og mindet om dem, der havde mange højtidsstunder her, både i fællesskab – og i ensom færden.

For os var stedet en helligdom, måske den største i disse år, og en almindelig aftentur – både sommer og vinter – var turen til Afrodites Øje.

Omegnen

På et billede fra Jonstrup 1858 ses møllen på Møllebakken. Den var revet ned, inden jeg kom til Jonstrup, og kun tomten var tilbage. Jeg besøgte den undertiden, fordi der fandtes flere sjældne planter, bl.a. Bulmeurt, som ellers ikke var almindelig der på egnen. Hvordan mon den var kommet der? Med frø og opfejning fra møllen? Møllen havde været et malerisk landsbyvartegn, men den er der desværre ikke mere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

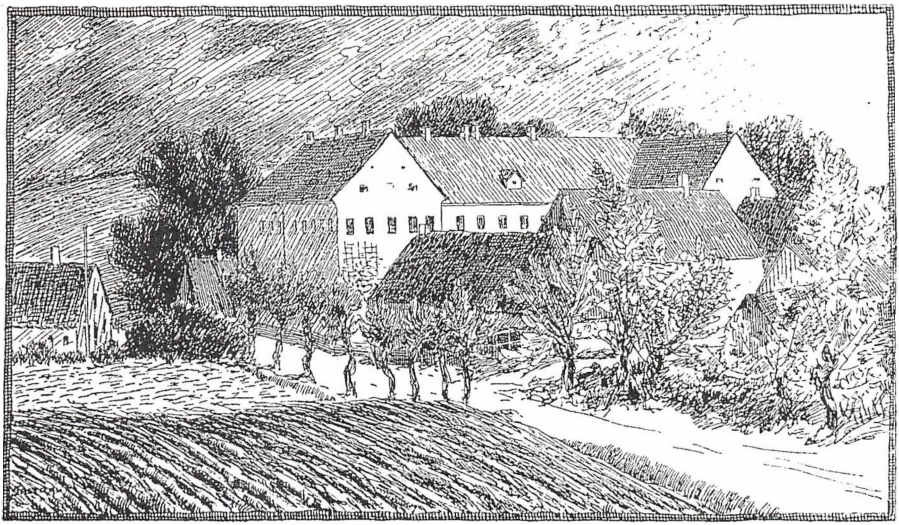

Jonstrup var rig på traditioner. Det var vist også lidt af en tradition at cykle med »Fatter« til Slangerup – til erindring om Thomas Kingo, som jo havde været præst i Slangerup.

Et minde af en ganske anden slags knytter sig til skolen i Måløv, som var vor nærmeste stationsby. På denne skole foregik en stor del af vor praktik ved siden af seminariets egen øvelsesskole. Læreren i Måløv var en tidligere Jonstrupper, der havde stillet sin skole til rådighed for seminarieeleverne, så der havde vi vor daglige gang (og spadseretur) det sidste år. Læreren hed Johannes Novrup. Jeg har siden – efter at jeg har stiftet bekendtskab med landsbyen Novrup ved Esbjerg – tænkt på, om han skulle stamme derfra, men jeg har aldrig fået det undersøgt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erling Romme

»Nedlæggelse« af Jonstrup i 1930erne

Medens jeg var elev på Jonstrup (1932-36) vedtog Folketinget at nedlægge seminariet. Vi elever rettede en henstilling til Landstinget om ikke at vedtage den pågældende lov, så Jonstrup kunne blive bevaret.

Jeg kan ikke huske meget af henvendelsens ordlyd. Der blev naturligvis brugt mange argumenter – endogså at kosten var meget meget billig i forhold til andetsteds (helt ned til 30 kr. pr måned for fuld kost). Inspektør Benzon videregav den erfaring, at sundhedstilstanden gennem de mange år havde været god, så det argument må også være kommet med. Da seminarielærer Johansen havde læst skrivelsen, påtalte han ordet »protesterer«. »De er jo unge mennesker!« Ikke mindst da ordene kom fra denne hædersmand, var det let at indrømme, at han havde ret. – Alle elever undtagen 3 skrev under.

Nogle af os havde så den oplevelse at få nogle af Landstingets medlemmer i tale på Christiansborg. Vi var også hos pressen. På SOCIALDEMOKRATEN blev der diskussion; men journalisten sagde, at også vi skulle have vor mening frem. RADIOAVISEN havde lokaler på det nye hotel »Selandia«. Her kom der en mand ud i en dør og modtog vor skrivelse. Jeg husker, at vi var i København på »Børnehjælpsdagen«. Det har nok været i maj 1934.

Dette år kom der bare 9 til optagelse. 6 blev optaget, deraf 3 fra forberedelse i Karise. – Nedlæggelsen blev afværget. Hvordan det nærmere gik til, ved jeg ikke. Det kan jo have haft betydning, at seminarielærer Hauchs broder var formand for Landstingets finansudvalg 1925-36.

Før flytningen til Lundtofte-sletten samledes en del gamle elever til et møde i musiksalen. Jeg husker 3 emner fra Hauchs tale (meget frit efter hukommelsen): »Livets erfaring har givet mig respekt for de bevilgende myndigheder« (Det har vel med ansvar at gøre). – »Krigens tid på Jonstrup – en rig tid« – (Om gymnastiklærer Anders Hansen, som i sin tid boede lige ved musiksalen) »Aldrig har jeg set nogen gå døden i møde så rolig«. – »Gymni«, lød det sagte fra flokken af gamle elever.

Ejby, 26.03.1994 Erling Romme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrup 1940 – 1944

Richard Kofoed & Max Jakobsen

I mange henseender gik livet på besættelsestidens Jonstrup helt normalt. Vi havde det sædvanlige gode kammratskab, og at så mange unge mennesker samledes på ét sted, gav selvfølgelig mange sjove oplevelser. Undervisningen forløb helt normalt. Vi havde en udmærket foredragsforening, der blev afholdt velbesøgte koncerter med fremtrædende kunstnere fra hovedstaden, og de årlige fester med dejlige piger udefra var afgjort helt på højde med, hvad andre årgange har oplevet. Ganske vist blev en fest afbrudt af luftalarm, så at seminariets brandvæsen optrådte med stålhjelm og smoking, men det ødelagde bestemt ikke stemningen. Men på trods af alt dét normale lå bevistheden om krigen og besættelsen i mange sind.

Jonstrup var et lille isoleret samfund, hvis trafikforbindelser til omverdenen blev stadigt ringere i disse år. Derfor kastede man sig hver dag over læsestuens aviser, både de danske og et svensk dagblad, og hver dag samledes en interesseret skare, når der blev stillet ind på BBC's udsendelse til Danmark. Denne beretning handler dog om, hvad der var specielt for besættelsestiden, set helt fra modstandsbevægelsens synspunkt.

Som alle andre steder var der her mange, der følte magtesløshed og harme over den herskende samarbejdspolitik, og som derfor spekulerede over hvilke modtræk, der kunne gøres. Da de første illegale blade dukkede op, så man her en mulighed, og det varede ikke længe, før der blev etableret en bladcentral for duplikering og distribuering af bl. a. Frit Danmark, Studenternes Efterretningstjeneste og flere andre. Da Niels Jydes Breve blev fordelt på seminariet, kunne man for første gang læse om, hvordan illegalt arbejde kunne organiseres i grupper, hvori kun én havde kontakt til ledelsen. Det førte til dannelsen af de første grupper, der sigtede mod en aktiv indsats i frihedskampen.

Efterhånden fik det danske politi mistanke om, at der fabrikeredes illegale blade på seminariet, og de af os, der gjorde tjeneste på politistation i Ballerup som CB'ere, fik da også spørgsmål i den anledning. En morgen skulle en af vore CB'ere stille på vagt kl. 7 og mødte ved udkørslen to kriminalbetjente, som kendte ham og spurgte efter, hvor en bestemt kammerat boede. De fik en forkert besked og rendte rundt i den forkerte kollegiebygning og fandt derfor intet afslørende, da de nåede frem til det rigtige værelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I besættelsestidens første tid havde mange ønske om national protest, der var andet og mere end alsang og algang. På Jonstrup startede man nogle terrænsportsgrupper som et forsøg på en organisering af samarbejdspolitikkens modstandere, men det førte nu ikke til noget.

Den voksende spænding i samfundet gav anledning til en grotesk episode. Da den daværende statskonsulent kom som censor ved lærereksamen, afslog forstander Georg Christensen at give den sædvanlige frokost i sit hjem til ham, der var kendt som stærkt tyskorienteret. Georg gav ham 10 kroner og sagde, at han kunne spise på et af stedets pensionater. Det fik en noget uheldig virkning for dem, der gik til eksamen efter frokost, for karakterniveauet dalede mærkbart, så der faldt flere tg+'er. Det kan ikke vides, om det var denne begivenhed, der var årsag til, at Georg Christensen med andre fremtrædende intellektuelle blev interneret af tyskerne i 1943. Denne arrestation fik virkning på et andet område. Da vi på Jonstrup hørte om Gestapos natlige razziaer for at fange de danske jøder, blev der taget skridt til en proteststrejke som på flere andre læreanstalter, og der blev indkaldt til elevmøde. På mødet blev der talt varmt for, at vi åbent bekendte kulør ved at strejke, idet forslagsstillerne dog samtidig forlangte opbakning fra mindst tre fjerdedele af forsamlingen. I den følelsesladede diskussion, der fulgte, påpegede strejkemodstanderne bl. a., at en sådan aktion kunne forværre den internerede forstanders situation, og ganske karakteristisk for tidens mørklægning af nyheder hævdede nogle, at rygterne om jødeforfølgelser måtte være vildt overdrevne. En afstemning gav ganske vist flertal for strejken, men flertallet var ikke så stort som forlangt, så strejken blev ikke til noget.

Vi havde allerede et års tid tidligere mærket den nazistiske antisemitisme. Foredragsforeningen havde arrangeret et foredrag af overabbiner dr. Marcus Melchior, og en fyldt festsal ventede meget længe på hans ankomst. Da man var ved at aflyse mødet, dukkede han endelig op og forklarede, at den vognmand, der skulle hente ham på stationen, havde fået kontrabesked over telefonen og var blevet sendt et helt andet sted hen.

Nogle elever engagerede sig i transporten af jøder til Sverige, og to af dem tog med over Sundet for at komme videre til England, hvor de ville melde sig til aktiv krigstjeneste. Det lykkedes ikke. De kom i stedet hjem med Den Danske Brigade.

Seminariet fik nogle ubehagelige naboer. Da sabotagen overalt i landet begyndte at blive et problem for rustningsindustrien og de danske værnemagere, var deres modtræk at ansætte danske sabotagevagter. Til uddannelse af disse vagter oprettede besættelsesmagten en baraklejr på Jonstrupvangvej tæt ved seminariet. Lederen var den danske kaptajn Sommer. Det blev ikke noget gnidningsfrit

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

naboskab. Fra Sommerkorpsets side forsøgte man ved starten en tilnærmelse til seminariet, idet man foreslog, at vi sammen med dem skulle afholde kulturelle kammeratskabsaftener, men da vi naturligvis betragtede dem som rene landsforrædere, fik de en kold skulder til svar. De havde åbenbart ikke alle forstået afvisningen, for nogle af dem kom i deres sorte uniformer og store støvler trampende ind i elevbygningen for at låne telefonen. De fik afslag af »Gokke«, der var vores telefonpasser, der fortalte dem, at de var på privat område. Deres svar var: » For den tyske værnemagt er intet privat!« Der blev hurtigt sat en stopper for den trafik, for vi installerede en godt gemt afbryder på telefonen, så den var altid afbrudt, når de ville bruge den. De fik et godt øje til os, og en dag, da en deling kom marcherende fra skydeøvelser i Værløselejren, fik en af telefongæsterne øje på Gokke, der med et par kammerater demonstrativt vendte ryggen til. Han for ud af geleddet og gik løs på Gokke med næverne, hvorpå hele kolonnen gik i opløsning. Til alt held var Gokke klassens stærke mand, så han tog fat i vagtmanden og satte ham roligt op på et stengærde. Med noget besvær fik delingsføreren genoprettet sin marchorden, og kolonnen gik videre, medens den skrålede: »Jim og jeg var venner alle dage«. Men med os blev de nu ikke venner. En af vagterne måtte til tjenstligt forhør i lejren, da han imod sin instruks havde gået bevæbnet rundt på sin frivagt og havde skudt efter en civil. Hans forsvar lød: »Jeg troede, det var en seminarist«. Straffen blev 8 dages kvarterarrest. Vi chikanerede dem efter bedste evne. Deres telefonkabler til flyvepladsen kom i uorden, fordi der blev slået søm igennem dem. Sømmene blev klippet af, så at de havde det største besvær med at finde fejlen. Under folkestrejken i København blev vagtkorpset kørt til byen på lastbiler, og deres popularitet voksede ikke, da de hujede, at de nu endelig skulle ind at skyde.

Det store problem for de modstandsgrupper, der var blevet dannet, var at skaffe våben og sprængstoffer. Det kom ikke af sig selv. I starten forsøgte man sig med hjemmelavede totenschlægere, som skulle bruges til at slå frikorpsfolk ned med, for at vi kunne sikre os deres pistoler. Det gik ikke særlig godt. Der var mere held ved et hold up på garderobepersonalet i Hareskovspavillonen, som var de tyske soldaters foretrukne dansested. De hængte livrem og pistol i garderoben, så det gav gevinst, men kun én gang. Ved næste forsøg var alle pistoltaskerne tomme.

Vi fik senere besøg af instruktører, der skulle give os amatører våbeninstruktion og lære os at anvende plastisk sprængstof til at lave håndbomber af. Dem afprøvede vi i Jonstrup Vang, hvad der nok var lidt letsindigt i betragtning af, at området vrimlede med tyske soldater og medlemmer af Sommerkorpset.

At vi næsten ingen våben havde betød, at vi måtte låne os frem ved flere lejlig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heder, og det vi fik fat i på den måde, var ikke altid helt pålideligt. Desuden fik vi det ofte så sent, at vi ikke kunne nå at afprøve det. Den mand, der under en aktion havde stået vagt ved indkørslen for at tage det første stød, hvis der blev slået alarm, blev lidt bleg, da han opdagede, bagefter, at pistolen klikkede 5 gange ud af 6 forsøg.

At vi var håbløse amatører blev helt klart for os, da en gruppe kom hjem efter sin første sabotage og var i opløftet stemning over det fine resultat. Stemningen dykkede betydeligt, da en af dem kom i tanker om, at han havde glemt den taske, sprængstoffet havde været i. Tasken havde han lånt af sin lillesøster, hvis navn og adresse omhyggeligt var skrevet indeni. Det var ikke noget misundelsesværdigt job at vende tilbage og finde den i mørket blandt murbrokkerne, uden at den danske politibetjent, der var på vagt ved ruinen, opdagede noget.

Vores manglende ekspertise gav anledning til en anden episode, der i tilbageblik virker temmelig komisk. Før en aktion sad en og legede nervøst med den lånte tromlerevolver. Han tog patronerne ud og blev ved med at klikke tromlen rundt. Medens han var ude i et nødvendigt ærinde, satte et ordensmenneske patronerne på plads. Uheldigvis begyndte vor nervøse ven sin lille leg igen, da han kom tilbage, og det brag, der fulgte, virkede øredøvende. Guitaren på væggen var et sørgeligt syn, den kom aldrig til at spille mere.. Der var ikke andet at gøre end at skrue radioen op for fuld styrke og give sig til at larme, som om støjen kom fra et animeret gilde. De kammerater, der kom løbende til fra de nærmeste værelser, lod sig berolige af de tilsyneladende halvfulde sviregaster, selvom det nok ikke forekom helt troværdigt. Mon ikke kuglen sidder i væggen endnu?

Årgang 1944's dimission blev utraditionel. Det blev meddelt, at værnemagten ville overtage seminariet til flyverkadetskole, og at bygningerne skulle rømmes. Tanken var ubehagelig, og vi overvejede at snyde tyskerne ved at sprænge det hele, men vi fik afslag på ideen med den begrundelse, at man så bare ville beslaglægge andre bygninger. Ud over lidt småchikane på låse og elektriske insstallationer måtte vi aflevere det hele intakt.

Den afsluttende lærereksamen blev henlagt til teknisk skole i Ballerup, og eleverne fra kollegiebygningerne måtte finde andre steder at bo, så klassen blev aldrig mere samlet efter at være spredt for alle vinde. Derfor er der et hul i rækken af Jonstrups dimittendbilleder. Årgang 1944 mangler, og denne ansigtsløse årgang må overlade til andre at fortælle, hvordan den allersidste del af besættelsestiden forløb.

Rich. H. Kofoed og Max Jakobsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jørgen Jørgensen

Nyt fra seminarielektor Jørgen Jørgensen, der hører til den gruppe af lærere, der blev sat på ventepenge, krovært i Cornwall, 1993

Af julebrev fra Rita og Jørgen Jørgensen fremgår det, at livet i det milde sydengelske klima – ikke kun er den rene idyl – men noget, det kræver et godt hoved og en god fysik for at løse alle de problemer, der opstår, når man laver helt om på sit liv – og skal bygge om – både i bogstavelig forstand – og i overført betydning.

Hatten af for de 2 gæve mennesker, der er igang med at skille en gammel kro ad – restaurere og modernisere, leve på feltfod uden køkken, så »Smugglers House« kan genopstå i fornyet skikkelse til sommer – og åbne for glade gæster, der kan hygge sig i baren og få sig et godt måltid bagefter!

Trods besvær – også med diverse myndigheder – har Rita og Jørgen Jørgensen allerede haft tid til at udse sig et hus på en bakketop med en flot udsigt – som de måske hopper ud i at købe.

To hunde har de anskaffet sig, så hvalpeopdragelse har de også brugt kræfter på!

Krodriften skal de nok også finde ud af – måske nogle gamle Jonstruppere kigger ind til dem, hvis de er turister i Cornwall!!

Adressen er:

Smugglers House, Rattle Street,
Gorran Haven, St. Austell,
Cornwall P126 6JQ, England.
Tel.: 0726 843228.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Årsberetning

I det år, der er gået, siden »Jonstrup - 203 År« udsendtes ved »Jonstrups Venners« årsmøde i Jonstrup, på det gamle Jonstrup Statsseminarium, d. 26.6. 1993, har bestyrelsen for Jonstrup-samlingerne holdt 4 møder.

Ved mødet i Jonstrup ønskede forsamlingen, at Jonstrups Venner skulle rette henvendelse til undervisningsministeren og foreslå en genetablering af det forhenværende seminarium i Jonstrup, når Flyvevåbnet rykker ud i 1995.

En redaktion, bestående af lektor Peter Kjøgx, lektor Knud Nedergaard, og formanden for Jonstrupsamlingerne, udfærdigede 25.8.1993 et brev til undervisningsministeren, baseret på den udtalelse, som deltagerne i Jonstrupmødet havde vedtaget. (Jvf. bilag).

Ministerens svar var kort og klart (28.9.1993): »Det er fuldstændig urealistik at forestille sig, at der kan oprettes flere seminarier i dette land end de 18 seminarier, vi har nu. Jeg forstår meget godt, at det kan være en fristende og nærliggende tanke for jer at foreslå Jonstrup Statsseminarium genoplivet på det sted, hvor seminariet boede i næsten 150 år. – Seminarieforliget fra 1989 står imidlertid stadig ved magt, uanset regeringsskiftet, og I får ikke mig til at rejse den sag på ny.« Altså: Et eklakant afslag; men vi er i bestyrelsen ikke kede af, at forsøget blev gjort- – Brevet blev også sendt til borgmesteren i Værløse kommune og amtsborgmesteren i Frederiksborg Amt. – Ingen reaktion.

Etablering af et skolehistorisk museum, hvori Jonstrupsamlingerne tænkes at indgå, har også lagt beslag på mange tanker og megen tid i det forløbne år. Vi håber, næste år at kunne fremlægge et resultat. Indtil videre er samlingerne stadig at finde på Trongårdsvej 44, 2800 Lyngby.

Vi har i det forløbne år modtaget en del bidrag til samlingerne fra lærere, dimittender og deres pårørende. Fra en jonstrupper, dimitteret 1920, har vi således modtaget en læseværdig »levnedsbog«, som bl.a. giver en levende skildring af hans studietid på Jonstrup 1917 – 1920. I et medfølgende brev skriver giveren (Kaj Jensen, Esbjerg): »mange af mine bedste ungdomsminder knytter sig til den gamle borg og livet der, og jeg er vis på, at årene på Jonstrup har været med til at præge min tilværelse gennem resten af livet.« – Mange jonstruppere har sikkert gjort samme erfaring. – Et uddrag af bogen, omhandlende årene før, under og efter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstruptiden, er aftrykt i »Jonstrup – 204 år«.

Ifølge vedtægterne skal Jonstrupsamlingerne være åbne for alle interesserede 1 gang om året. Med historisk sans sker det så tæt på seminariets »fødselsdag« (14.3.1791) som muligt. Sidste år var det d. 13.3 – Åbningen meddeles i »Folkeskolen«, »Tidens skole« og den lokale presse. Antallet af besøgende varierer; i 1993 var vi glade for et godt fremmøde – og ikke mindst, at gæsternes dimissionsår strakte sig fra 1936 til 1990! – I årets løb modtager formanden henvendelser fra tidligere elever og lærere på Jonstrup, som ønsker at se Jonstrupsamlingerne, f.eks. i forbindelser med 10-, 25-, 40-, ja, endog 50-års jubilæer. Det giver altid lejlighed til en hyggelig Jonstrup-snak. Glædeligt er det også, at samlingerne kan bruges til studium, således er de blevet benyttet af en musikstuderende ved Københavns Universitet i forbindelse med hans specialeopgave (Zink, Berggreen).

I flere år har der i Jonstrupsamlingernes bestyrelse været ønske om at udskrive en prisopgave om et pædagogisk-didaktisk emne med særlig tilknytning til Jonstrup. Opgaven har haft flere formuleringer. Efter en del diskussion har bestyrelsen vedtaget følgende:

> *»Forholdet mellem fag (faglighed) og pædagogik har til stadighed været et omstridt spørgsmål inden for dansk læreruddannelse. – Der ønskes en redegørelse for forskellige opfattelser af spørgsmålet på Jonstrup Statsseminarium i perioden 1930-1990 – med en vurdering af synspunkternes relevans for undervisningen i folkeskolen.«*

Adgang til at besvare opgaven har tidligere lærere og lærerstuderende på Jonstrup. Besvarelser bedømmes af Jonstrupsamlingernes bestyrelse, suppleret med professor Mogens Nielsen, DLH, som særlig sagkyndig inden for det område, der ønskes belyst i opgaven. – Bestyrelsen var indstillet på at præmiere de to bedste besvarelser; men desværre har det ikke været muligt at skaffe pengene. Måske skal de hentes via legater; opgaven forekommer i hvert fald bestyrelsen så vigtig, at den *bør* løses.

Medlemslisten over »Jonstrups venner« vokser stadig; i øjeblikket har vi 110 medlemmer. Men støttekredsen er stadig åben for nye medlemmer!

Mange af læserne vil være bekendt med »Den jonstrupske Stat«, en fortegnelse over lærere udgået fra Jonstrup 1791-1891. I flere år har bestyrelsen drøftet muligheden af at ajourføre denne fortegnelse. Det er et kæmpe-arbejde, som vil kræve megen tid. Pensioneret seminarielektor Hans Marcher har lovet at lave en EDB-udskrift til bogtrykkeren over dimittender fra Jonstrup 1955-1990.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Jonstrup 203 År« er blevet vel modtaget. Redaktionen har modtaget breve, som udtrykker glæde over det mangesidige indhold.Bestyrelsen prøver at leve op til Jonstrupsamlingernes formål: »At bevare og styrke historiske værdier med rødder i seminariets virke« – også i »Jonstrup 204 År«.

Februar 1994.

På bestyrelsens vegne
Børge Hjermov

Medlemmer, der ønsker at få beretningen tilsendt, må påregne at betale et forsendelsesgebyr på 25 kr. Girokort vedlægges.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pasning af Jonstrupsamlingerne

Der er stadig uregistreret materiale i samlingerne, men i det forløbne år er registrering og vedligeholdelse af bøger og billeder fortsat.

Fra Kaj Bonde modtoges en del arkivmateriale, bøger og effekter. Det meste af dette er nu ordnet.

Dimittendbilleder fra Per Mogens Hansens bo er registreret. De store rammer med dimittendbilleder på trappeopgangen er fornyet på bedste vis af glarmester Guhle, så de kan holde i mange år.

Tilvækstliste for Historisk Samling 1990-1993 er udarbejdet. Ved afviklingen af seminariebiblioteket overførtes historisk interessante bøger til Historisk Samling.

En samling skønlitteratur i Historisk Samling er endnu ikke registreret.

Tilvækstliste for Mindestuen 1993 er skrevet. Begge lister er fremlagt i Jonstrupsamlingerne.

Arbejdet med at registrere og gennemgå arkivmateriale og billeder fortsætter. Værdifulde bøger sorteres fra til reparation eller ombinding.

Vi håber på et tidspunkt at kunne overføre billedsamlingen til EDB, således som nogle danske lokalhistoriske samlinger er igang med.

De sidste års tilvækstlister skal samarbejdes til et tillæg til katalogerne for Jonstrupsamlingerne.

Der har været en interessant henvendelse fra en musikstuderende ved Københavns Univesitet. Det Kongelige Biblioteks musikafdeling havde henvist ham til Jonstrupsamlingerne, da han var igang med en specialopgave om dansk kirkemusik. Det var musikalierne – og især dem vedrørende Zink, som interesserede den studerende.

Nogle effekter fra Mindestuen har været udlånt til en udstilling på den store bogmesse i Forum, hvor Christian Glenstrup havde arrangeret en stand om Dansk Skolemuseum.

Elin Fog

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I dagene 19.-21. november havde Brancheforeningen for Undervisningsmidler arrangeret konference og udstilling om uddannelse og undervisningsmidler i Forum i København »U93« – sammen med boghandlernes og forlagenes »Bogen i Forum«. Det blev en stor publikumssucces, og mange kiggede ind i den stand, Dansk Skolemuseum og Jonstrupsamlingerne havde, og der blev udtrykt stor interesse for oprettelse af et skolemuseum. Vi ved, at udstillingen også har givet genlyd inden for undervisningsministeriets vægge, hvor der i de efterfølgende måneder har været arbejdet med forskellige løsningsmuligheder. Ved redaktionens slutning er der ikke truffet en endelig afgørelse, men vi kan stadig håbe, at formanden i sin beretning på årsmødet i juni kan forsyne denne notits med en »happy end«.

Christian Glenstrup

Degnen i Græse.
Efter silhuetklip af Franz Liborius Scmitz, sommeren 1818.
***Peder Rugaard** f. 1756 d. 1825. Lærer ved Græse skole, Lynge-Frederiksborg herred 1786-1825. Drengene er hans sønner. Den ældste, **Daniel Eiler Rugaard** f. 1806 d. 1875, blev dimitteret fra Jonstrup Statsseminarium i 1827, virkede som lærer og politiker. Han udgav i 1847 Skole-Bibliotek eller Fortegnelse over danske Skrifter angaaende Opdragelses- og Undervisnings-Væsenet, sagviis opstillet i alfabetisk Orden – den første danske pædagogik-bibliografi.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrupsamlingerne

Tilvækstliste for historisk samling 1990-1993

Adams, William: Christelige allegorier. Kjøbenhavn, 1860. 247 s. (24.5)
Andersen, Vilh.: Ludvig Holberg paa Tersløsegaard. Kbh., 1904. 47 s. (99.4)
Arentzen, Kr.: Baggesen og Oehlenschläger. Kbh. 1870-78. Bd. 1-8. (81.64).
Banke, Jørgen: Biblioteket i undervisningens tjeneste. Kbh., 1933. 174 s. ill. (02.5).
Begtrup, Eline: Carl v. Linné. Nordens blomsterkonge. Kbh., 1914. 152 s. ill. (Folkelæsning, 309). (99.4)
Begtrup, Holger: Holger Begtrups levned. Kbh., 1929. Bd. 1-2. ill. (99.4).
Behrendsen, D.: Lehrbuch der Mathematik und modernen Grundsätze. Berlin, 1909. 254 s. (51).
Beretning om Danmarks Lærerforenings 4de almindelige skolemøde og skoleudstilling i Kjøbenhavn d. 8.-11. august 1893. Kjøbenhavn, 1893. 342 s. (37.39).
Beretning om Danmarks Lærerforenings 5te almindelige skolemøde i København d. 9.-11. august 1899. Kbh. 1899. 301 s. (37.39).
Beretning om det over kontorchef i undervisningsministeriet Vagn Jensen afholdte tjenstlige forhør. Kbh. 1963. 2. del 243 s. (37.18 Jonstrup).
Bibelen: eller den Heliga Skrift innehållande Gamla och Nya Testamentes kanoniska böcker. Stockholm, 1865. 320 s. (22).
Bing, Just: Henrik Ibsen. Kbh. 1909. 96 s. (99.4).
Blicher, Steen Steensen: Samlede skrifter. Udgivne af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Ved Jeppe Aakjær m.fl. Kbh. 1920-34. Bd. 1-33.
Bogen om H. P. Hanssen: Skrevet af hans venner. Red. af H. Lausten-Thomsen. Kbh. 1948. 264 s. ill. (99.4).
Bowen, Cathrine Drinker: Francis Bacon. Boston, 1963. 145 s. ill. (99.4).
Brorson, Hans Adolph: Psalmer og aandelige sange. Udg. af P. A. Arlaud. Lynge, 1867. 375 s. (24.43).
Brorson, Hans Adolph: Visitatsberetninger og breve. Ved L. J. Koch. Udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Kbh. 1960. 445 s. ill. (27.63).
Byskov, J.: Jean Jacques Rousseau. Kbh. 1916. 96 s. ill. (99.4).
Carlson, Ernst: Skolgeografi i två kurser. Stockholm, 1891. 180 s. ill. + 38 s. (40).
Christensen, Georg: J. P. Jacobsen. Kbh. 1910. 96 s. (99.4).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Collin, Chr.: Bjørnstjerne Bjørnson. Hans barndom og ungdom. Kristiania, 1907. Bd. 1-2. (99.4).

Collin, E.: Anonymer og pseudonymer i den danske, norske og islandske litteratur. Lund, 1869. 210 s. (01.4).

Danmarks Lærerforening 1874-1949. Kbh. 1949. 234 s. ill. (37.39).

Danske bibelarbejder fra Reformationstiden. Genudgivet i Facsimile af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Kbh. 1950. Bd. 1.3. (22).

Demer, Bent: Bogen om Jørgen. Citronen. Kbh. 1945. 71 s. (99.4 Schmith).

Erslev, Edv.: Allmän geografi för skolans högre klasser och till läsning i hemmet. Stockholm, 1881. 545 s. ill. (40).

Gad, Carl: Johan Bojer. Kbh., 1971. 135 s. (99.4).

Gran, Gerhard: Bjørnstjerne Bjørnson. Kbh., 1916. 96 s. (99.4).

Grose, Michael: Den døende. u.å. 10 s. (Sang med tekst af P. H. Haste) (78.65).

Grue-Sørensen, K.: Jan Amos Comenius. Kbh. 1961. 102 s. (99.4).

Grudtvig, N. F. S.: Udvalg af N. F. S. Grundtvigs selvbiografiske digtning udg. af Dansklærerforeningen. Kbh., 1921. 96 s. (99.4).

Hahn Kristensen, Curt: Seminarium Pædagogicum ved Københavns Universitet 1800-1811. Kbh. 1962. 109 s. ill. (37.18).

Hansen, Oscar: Pædagogik. Kbh. 1916-1920. Bd. 1-2. (37.01).

Hee Andersen, Knud: Chesterton. Kbh. 1922. 131 s. (99.4).

Helweg, Hjalmar: N. F. S. Grundtvigs sindssygdom. Kbh. 1918. 128 s. (99.4).

Henrichsen, Erik: Christen Berg. Kbh. 1911. 136 s. (99.4).

Hjørring Seminarium 1957-77. Hjørring, 1977. 46 s. ill. (37.18).

Holbeck, H. St.: H. C. Andersen. Kbh. 1925. 104 s. (99.4).

Holström, Leonard: Naturlära: kort lärobok i fysik, kemi, botanik, zoologi och geologi. Lund, 1901. 276 s. ill. (50.2).

Haakon 7: Utgitt til 75-årsdagen 3. august 1947 av den norske regjering. Oslo, 1947. 400 s. ill. (99.4).

Illustreret musikhistorie: af Hortense Panum og William Behrend. Kbh. 1899-1905. Bd. 1-2. ill. (78.9).

Jeppesen, Niels: Harald Kidde og hans digtning. Kbh., 1934. 136 s. (99.4).

Jørgensen, G.: Peder Palladius. Den danske kirkes historie 1537-1560. Kbh., 1922. 136 s. ill. (99.4).

Jørgensen, Johannes: Mit livs legende. Kbh., 1916-28. Bd. 1-7. (99.4).

Kastberg, K.: Bog og bibliotek: En læse- og arbejdsbog for mellemskolens to rækker samt for ungdomsskolen. Kbh., 1942. 116 s. ill. (02).

Kjølbye, Bente: Jonstrup Statsseminarium 1790-1990. Kgs. Lyngby, 1990. 12 s.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ill. (37.18).

Koch, Carl: Hans Adolf Brorson. Kbh. 1920. 95 s. (99.4).

Kunzen, F. L. Æ.: Viinhøsten. u.å. (Partitur og stemmer til syngespil oversat fra tysk af R. Frankenau). Johs. Mulvads register nr. 58. (78.81).

Kure, Jens: Tro og arbejde. Carlyles religion og ethik. Kbh., 1916. 93 s. (99.4).

Kyrre, Hans: Henrik Hertz. Med et tillæg af efterladte papirer. Kbh.,1916. 183 s. + 68 s. (99.4).

la Cour, Vilhelm: Livet begynder. Træk fra min barndom og tidlige ungdomsaar. Kbh., 1953. 260 s. ill. (99.4).

la Cour, Vilhelm: Lukkede døre. Træk fra min manddoms aar. Kbh., 1956. 272 s. ill. (99.4).

la Cour, Vilhelm: To livslinier. Træk fra min ungdoms og tidlige manddoms aar. Kbh., 1954. 276 s. ill. (99.4).

la Cour, Vilhelm: Vejs ende. Træk fra min manddoms afsluttende kampaar. Kbh., 1959. 260 s. ill. (99.4).

Landsberg, Bernhard: Didaktik des botanischen Unterrichts. Leipzig, 1910. 303 s. (37.145).

Larsen, P.: Henry George. Hans liv og hans værk. Kbh., 1907. 96 s. (99.4).

Lilius, Albert: Pestalozzi. Hans liv och gärning. Stockholm, 1929. 130 s. (99.4).

Lindhardt, P. G.: Morten Pontoppidan. Kbh., 1950-53. Bd. 1-2. (99.4).

Luther, Martin: Udvalgte breve. Kbh., 1921-23. Bd. 1-2. (Bd. 1: 1507-1524) (99.4).

Matthiessen, Hugo: En greve. Jørgen Scheel til grevskabet Scheel, stamhuset Gl. Estrup samt Ulstrup (1768-1825). Kbh., 1954. 207 s. ill. (99.4).

Mynster, J. P.: Visitatsbøger 1835-1853. Kbh., 1937. Bd. 1-2. (27.63).

Myrdal, Alva: Bybørn. En bog om deres opdragelse i børnehaver, daghjem og lignende institutioner. Kbh. 1936. 207 s. ill. (37.24).

Nyholm, Asger: Religion og politik. En Monrad studie. Kbh., 1947. 502 s. (99.4).

Naumann, J. G.: Bel-piacer saria d'un care. u.å. (Recitativ og arie med fagot og strygere.) Johs. Mulvads register nr. 4. (78.61).

Næsgaard, Sigurd: Fremtidens skoler. Kbh., 1925. 136 s. (37.12).

Nørlund, N. E.: Videnskabelige causerier. Kbh., 1923. 125 s. (50.4).

Og hverdagen skiftede–. Skolen i de onde aar. Kbh., 1946. 345 s. ill. (37.3).

Paléologue, Maurice: Alexander den Første. En gaadefuld tsar. Kbh., 1942. 230 s. ill. (99.4 Alexander I).

Peder Smed: Et dansk rim fra reformationstiden (ca. 1530). For Samfundet til ud-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

givelse af gammel nordisk litteratur ved Svend Grundtvig. Kbh. 1880. 8 + 82 upag. s. + 6 s.

Pedersen, Viktor: Jonstrup Statsseminarium gennem 175 år. Kbh., 1966. 18 s. ill. (37.18 Jonstrup).

Pontoppidan, Morten: Minder og oplevelser. Kbh., 1922. 219 s. (99.4).

Rauschning, Hermann: Mine samtaler med Hitler. Kbh., 1945. 292 s. (99.4 Hitler).

Rosenius, C. D.: Nytt och gammalt från nådens rike. Stockholm, 1854. 140 s. (23).

Rubow, Jørn: C. F. Hansens arkitektur. Kbh., 1936. 80 s. ill. (99.4).

Rubow, Paul V.: Georg Brandes og den kritiske tradition i det nittende aarhundrede. Kbh. 1933. 178 s. (99.4).

Runeberg, Joh. Ludv.: Fændrik Stål. Kbh., 1901. 296 s. ill. (99.4).

Rung, Gertrud: Georg Brandes i samvær og breve. Kbh., 1930. 234 s. ill. (99.4).

Scrivers, M. Christian: Själa-skatt. Calmar, 1857. 864 s. (26.3).

Sjøqvist, V.: Peter Vedel. 1823-1911. Kbh., 1965. 185 s. ill. (99.4).

Stavnstrup, P.: D. G. Monrad. Kbh. 1948. 403 s. ill. (99.4).

Stybe, Svend Erik: Frederik Dreier. Kbh., 1959. 318 s. ill. (99.4).

Tang Kristensen, Evald: Danske sagn, som de har lydt i folkemunde. Kbh., 1892-1901. 1-6 i 7 bind. (39.1).

Tausen, Hans: Postil. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave. Kbh., 1934. Bd. 1-2. ill. (24).

Tollesson, Pehr: I herrens Jesu namn!. Christeliga prädikningar öfver de årlige sön och högtidsdagars evangeliska texter. Göteborg, 1815. Bd. 1-2. (24).

Tårup, Kr.: Grundtvigs påskesalmer. Kbh., 1937. 212 s. (99.4 Grundtvig).

Ulfeldt, Leonora Christina: Jammersminde. Udg. af Frieda og Johs. Brøndum-Nielsen. Kbh., 1926. 255 s. (99.4 Ulfeldt).

Valmin, Natan: Alexander den Store. Kbh., 1943 243 s. (99.4 Alexander).

Vedel, Valdemar: Holger Drachmann. Kbh., 1909. 111 s. (99.4).

Vore gamle tropekolonier. Ved Gunnar Olsen m.fl. Kbh., 1952-53. Bd. 1-2. ill. (46.8).

Zeuthen, H. G.: Forelæsninger over mathematikens historie. Kbh., 1893-1903. 1-2 i 1 bind. (51.07).

Zinck, H. O. C.: Kantate til det Blaagaard-Jonstrupske skolelærer Seminariums 25. stiftelses fest 1816. Lovsang af T. Thaarup. Johs. Mulvads register nr. 34. (78.65).

Øste, Alfred: Franklin D. Rosevelt. Kbh., 1946. 322 s. (99.4).

Elin Fog. November 1993

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrupsamlingerne

Tilvækstliste for mindestuen 1993

Bonde Kaj: Tale til dimittender 1990 ved dimissionen på Jonstrup Statsseminarium 24.6. 1990. – 8 s. + 2 bilag med sange. (37.18 Jonstrup).

Folkeskolelærernes forudsætninger for at undervise i historie. Spørgeskemaundersøgelse /ved Ingrid Dreyer, Finn Løkkegaard, Frode Rasmussen og Helge Stavnsbjerg. –Kbh.: Danmarks Lærerhøjskole: Institut for historie og samfundskundskab, 1986. – 103 s. (37.149).

Jensen, Kaj R. F.: Livet er ikke det værste, man har!. – Esbjerg, 1993. – 83 s. ill. (99.4 Jensen, Kaj R. F.).

Jensen, Helge: Fotominder Jonstrup 1916-19. u.å. – 13 s.: ill. (37. 18 Jonstrup).

Jonstrup Statsseminarium: Avisudklip vedrørende seminarielukninger 1989. Ringbind. (37.18 Jonstrup).

Jonstrup 203 år: Beretninger 25.6 1992 - 26.6. 1993. Med en dimittends optegnelser fra Jonstrup 1895-98. /red. af Kaj Bonde og Børge Hjermov. – Lyngby: Forlaget Jonstrups Venner, 1993. – 86 s.: ill. (37.18 Jonstrup).

Jonstrup Statsseminarium: KUP konference 14.3-16.3 1990. Ringbind med 68 farvefotos. (37.18 Jonstrup).

Jonstrup Statsseminarium: Sange til julefrokost på Jonstrup Statsseminarium, december 1988. (37.18 Jonstrup).

Kampmann, Tage: Læreruddannelseshistorie i brudstykker. – Kbh. u.å. – 41 s. Udsendt af Lærerstuderendes Landsråd i anledning af 200 året for dansk læreruddannelse (1990). (37.39).

Landsarkivet for Sjælland: Registrering over Jonstrup Seminariums arkiv 1983 og 1990. – 12 upag. s. + 13 s. Arkivalier 1795-1983 og 1942-1990) (37.18 Jon.).

Nielsen, Mogens: For en bedre læreruddannelse: Jonstrup-forsøget og forskningen. –1990. –11 s. (37.18 Jonstrup).

Ottosen, Knud: En landsbylærer ser tilbage: Knud Ottosens erindringer 1821-1907 /udg. af Ingrid Markussen. – Kbh.: Selskabet for Dansk Skolehistorie, 1977. – 147 s.: ill. (99.4 Ottosen, Knud).

Rektorbiografier: ajourført udgave af »Biografier af rektorerne (til 1958 forstandere) ved Danmarks seminarier og ved Lærerhøjskolen (opr. Monrads kursus)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samlede af Viggo Glud Konradsen 1972«. –Skive: Seminariernes rektorforsamling, 1988. –67 s. (99.337).

Schmidt, J. Boisen: Til duelige skoleholderes dannelse: Jonstrup Statsseminarium 1790-1990. – Lyngby: Forlaget Jonstrups Venner, 1992. – 160 s.: ill. + 15 s. billedbilag. (37.18 Jonstrup).

Strandsbjerg, Niels: Blindeinstitutioner i Danmark ca. 1858-1970. /udgivet af Blindeinstitutterne i København og på Refsnæs og Landsarkivet i København. – 1992. – 110 s.: ill. (37.72).

Undervisningsministeriet: Kapacitetsundersøgelse ved de videregående uddannelser: efteråret 1983. – Kbh.: Undervisningsministeriet, 1983. – 102 s. + 52 s. appendiks + 412 s. bilag. – (Jens Bisballe planlægning). (37.6).

Effekter:

Guldkasket: Rektor Kaj Bondes guldkasket: gave fra lærerstuderende på Jonstrup Statsseminarium i kampåret 1989. (Effekt nr. 51).

Billeder

Bredstrup, Stig: (1863-1939). Forstander 1895-1929. Fotografi. (Billede nr. 104).
Jonstrup Seminarium: Tegnet af N. A. Lützen. (Billede nr. 111).
Jonstrup Statsseminarium: Dimittender 1971. (Billede nr. 105).
Jonstrup Statsseminarium: Dimittender 1971. (Billede nr. 106).
Jonstrup Statsseminarium: Dimittender 1971. (Billede nr. 107).
Jonstrup Statsseminarium: Dimittender 1971. (Billede nr. 108).
Jonstrup Statsseminarium: Lærere og studerende ca. 1915. (Billede nr. 118).
*Jonstrup Statsseminarium:*Lærere og studerende august 1940. Billede nr. 119).
Jonstrup kongelige skolelærer seminarii segl. (Billede nr. 120).
Lections Tabel fra marts 1791 – December 1791. (Billede nr. 113).
Prins Carls Lystgaard: Senere Blaagaard. (Billede nr. 110).
Riber, Hans Vilhelm (1760-1796): Lærer på Jonstrup. (Billede nr. 109).
Theatret på Nørrebro. (Billede nr. 112).
»Øjetur« Oktober 1985. Foto: Hans Skov. (Billede nr. 114).
»Øjetur« Oktober 1985. Foto: Hans Skov. (Billede nr. 115).
»Øjetur« Oktober 1985. Foto: Hans Skov. (Billede nr. 116).
»Øjetur« Oktober 1985. Foto: Hans Skov. (Billede nr. 117).

Elin Fog. Januar 1994

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Restoplag af Jonstrupbogen

Årgang 1967: 100 stk.
Årgang 1968: 125 stk.
Årgang 1969: 150 stk.
Årgang 1970: 325 stk.
Årgang 1971: 50 stk.
Årgang 1974: 25 stk.
Årgang 1977: 50 stk.
Årgang 1987: 150 stk.
Årgang 1988: 200 stk.
Jubilæumsbogen 1990: 200 stk.
»Jonstrup - 203 År«: 150 stk.

Bestyrelsen for Jonstrupsamlingerne har vedtaget at tilbyde restoplaget til interesserede for 20 kr. + forsendelse. Henvendelse til formanden.

Johan Boisen Schmidt: »Til duelige skoleholderes dannelse«, har forlaget ikke længere på lager.

Jonstrupsamlingernes bestyrelse

1) Kaj Bonde, Caroline Amalievej 124, lejl. 24, 2800 Lyngby, (næstformand).
2) Elin Fog, Vinkelager 68 [1], 2720 Vanløse, (bibliotekar, konsulent).
3) Christian Glenstrup, Hørby Gamle Præstegård, Tuse Næsvej 20, 4300 Holbæk, (sekretær).
4) Børge Hjermov, Søndervej 70 B, 2830 Virum, (formand).
5) Vagn Skovgaard-Petersen, Svanevænget 4 [1], 2100 København Ø.
6) Jeppe Tønsberg, »Friboeshvile«, Lyngby Hovedgade 2, 2800 Lyngby.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrups Venner

Medlemsliste

	Navn	Adresse	Stilling	Dim.år
1.	Erling Tønder Andersen	Bakkeager 8, 3230 Græsted	lærer	1952
2.	Hans Christian Andersen	Skøjtevej 42, 2770 Kastrup	overlærer	1943
3.	Jørgen Andersen,	Glentevej 37, 8600 Silkeborg	overlærer	1926
4.	Leena Andersen	Skovholmvej 6, 4320 Lejre	overlærer	1962
5.	Randi Asnæs	Udsigten 15, 2820 Gentofte	lektor Jonstrup	1980-90
6.	Else Lauter Bay	Fuglevænget 23, 3520 Farum	overlærer	1967
7.	Gerda Berg	Østerbrogade 116, 3., 2100 Kbhn.Ø.	overlærer	1962
8.	Kirsten Birch	Fyrrevænget 11, 4700 Næstved	overlærer	1967
9.	Kaj Bonde	"Borrebakken", Caroline Amalievej 124, 2800 Lyngby	Rektor Jonstrup	1977-1990
10.	Lis Boysen	Enebærhaven 85, 2620 Albertslund	Lektor Jonstrup	1977-1990
11.	Marianne Boysen	Rådhusdammen 4, 2620 Albertslund	lærer	1988
12.	Birgit Brandt Lassen	Græsted Hovedgade 6 E, 3230 Græsted	overlærer	1962
13.	Jørgen Busch	Ved Egedam 17, 14., 3400 Hillerød	pens. overlærer	1967
14.	Tom Carlsen	Goldschmidtsvej 8, 2000 Frederiksberg	sem. lektor Jonstrup	1975-1990
15.	Holger Caspersen	Lersø Parkallé 171 2., 2100 København Ø.	skoleinspektør	1935
16.	Palle Christensen	Caroline Amalievej 58 C, 2800 Lyngby	konsulent	1944
17.	Aase Christiansen	Aldershvilevej 45 A, ~~[illegible]~~ 2980 Kagsværd	Jonstrup	1986-1990
18.	Henny Dahl	Grønnevej 84, 2830 Virum	Teknass. Jonstrup	1984-1990
19.	Willy Daniel	Skolevej 3, 2820 Gentofte	sem.lektor Jonstrup	1977-1990
20.	Bjørn Ekmann	Benvedvænget 17, 2830 Virum	univ. lektor Jonstrup	1963-66+ 1970-90
21.	Elin Ekmann	Benvedvænget 17, 2830 Virum	sem. lektor Jonstrup	1981-1990
~~22.~~	~~Johannes S. Eliasen~~	~~Dr. Margrethes Vej 39, 4100 Ringsted~~	~~skoleinsp.~~	~~1935~~
23.	Jacob Fabricius	Haraldsgade 9, 2., 2100 Kbhn.Ø	lærer	1990
24.	Inger Ferini	Skovvang 25, 3460 Birkerød	lektor på Jonstrup	1980-87
~~25.~~	~~Ejvind Flensted Jensen~~	~~Kaldrehøjs åsen 18, 3250 Gilleleje~~	~~lærer~~	~~1962~~
26.	Elin Fog	Vinkelager 68, 1., 2720 Vanløse	bibliotekar Jonstrup	1981-1991
~~27.~~	~~Jens Fogh~~	~~Jasminhaven 5, 2630 Tåstrup~~	~~efterskolelærer~~	~~1992~~
28.	Vibeke Lyngholt Frederiksen	Skovmarken 1, 2800 Lyngby	lektor, Jonstrup	1982-1990

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

30. Christian Glenstrup	Hørby Gamle Præstegård, Tuse Næsvej 20, 4300 Holbæk	pensionist, mag. art.	
31. Lissen Grønkær	Ellegårdsparken 6, 3520 Farum	overlærer	1967
32. Peter Hansen	Vestergade 32, Ganløse, 3660 Stenløse	overlærer	1972
33. Annelise Havsteen	Paradishegnet 12, 2840 Holte	lærer	1962
34. Peter K.S. Heilmann	Postbox 63, 3900 Godthåb, Grønland		1941
35. Halfdan Hessilt	Hasselvej 7, 2600 Glotrup	viceinspektør	1941
36. Else Hjelme	Klinteager 9, 2950 Vedbæk	lærer	1959
37. Børge Hjermov	Søndervej 70 B, 2830 Virum	lektor Jonstrup	1957-1990
38. Helle Holm	Skrænten 9, 3460 Birkerød	overlærer	1967
39. Gerhard Höllmer	Klaus Groth Str. 45D, 25813, Husum, Tyskland	skoleinspektør	1973
40. Inger From Jacobsen	Fællesvej 18, 3600 Frederikssund	overlærer	1967
41. Rasmus Jacobsen	Ahornvej 30, 4390 Vipperød	overlærer	1941
42. Max Jakobsen	Eranthisvej 5, 3450 Allerød	skoleinspektør	1944
43. Tina Janning	Rudersdalsvej 112,1., 2840 Holte	lærer	1988
44. Frida Jarner	Højbakkehus, Ryethøjvej 2, 3500 Værløse		
45. Poul E. Jacobsen	Skebjergvej 27, 5953 Tranekær	skoledirektør	1947
46. Birgitte T. Jensen	Haraldsgade 9, 2., 2200 N	lærer	1988
~~47. Kaj B. Jensen~~	~~Fourfeld plejehjem, Erikstrupvej 2, 6710 Esbjerg V~~		~~1920~~
~~48. Thomas Jensen~~	~~Boyesgade 5 A, 2., 1622 V~~	~~lærer~~	~~1989~~
49. Vagn Jensen	Strandvejen 131 B, Skotterup, 3070 Snekkersten	adv.	
50. Vagn Jensen	Slettevej 1 B, 2800 Lyngby	lektor Jonstrup	1956-1987
51. Johannes Jeppesen	Gøngesletten 25, 2950 Vedbæk	lektor Jonstrup	1970-1990
52. Hans Jørgen Johansen	Mariendalsvej 42, 2000 Frederiksberg	overlærer	1939
53. Otto Jonasen	Pløjeholmen 3, 5700 Svendborg	overlærer	1942
54. Erik Juhl	Grøndals Parkvej 22 3., 2720 Vanløse	viceinspektør	1941
55. Finn Bræstrup Karlsen	Vimmelskaftet 14, 3700 Rønne	amtsskolekons.	1966
56. Jan Karlsson	Lehwaldsvej 5, 2800 Lyngby	medhjælper	1973-1990
57. Kjeld Kierkegaard	Anemonevej 4, 3550 Slangerup	overlærer	1944
58. Svend Kirk	Kastaniedal 10, 2730 Herlev	overlærer	1945
59. Peder Kjøgx	Malmmosevej 74, 2840 Holte	lektor Jonstrup	1974-1990
60. Grethe Kofoed	Solbjerget 14, 3460 Birkerød	sekretær Jonstrup	1981-1990
61. Mogens Krog	Præstevangen 20 2., 4230 Skælskør	forstander	1955
~~62. Jan Landler~~	~~Rudersdalsvej 112, 1., 2840 Holte~~	~~lærer~~	~~1990~~
63. Kristian Simoni Larsen	Fredskovvej 8, 3060 Espergærde	overlærer	1955
64. Lene Larsen	Poppelhusene 45, 2600 Glostrup	lærer	1964
65. Lisa Larsen	Danmarksvej 55C, 2800 Lyngby	lektor Jonstrup	1952-1984
66. Niels Peder Larsen	Maglegårdsvej 233, 3840 Fredensborg	skoleinsp.	1935
67. Anette Lauritzen	Mølleåparken 16, 2800 Lyngby	overlærer	1967
68. Vivi Lausen	Lindestien 5, 4340 Tølløse	lærer	1964
~~69. Eyvind Lippert~~	~~Hyldevang 22, Tuse, 4300 Holbæk~~	~~skoleinsp.~~	~~1954~~

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

70. Kurt Maack	Smedegade 22, 3500 Værløse	lektor Jonstrup	1970-1990
71. Gudrun Marcher	Boveskovvej 14, 2800 Lyngby	lektor Jonstrup	1965-1992
72. Hans A. Marcher	Lundtoftegårdsvej 5, 4., 2800 Lyngby	lektor Jonstrup	1960-1990
73. Svend Mathiesen	Kongestien 17, 2830 Virum	lærer	1969
74. Vagn Mathiasen	Toftevej 65, Søborg, 5250 Gilleleje	lektor Jonstrup	1971-1990
75. Arne Mortensen	Overgaden o/vandet 74 st., 1415 Kbh.K	rektor, adjunkt Jonstrup	1979-1980
~~76. Henrik B. Møller~~	~~Gl. Postvej 41, 3730 Nexø~~	~~lærer~~	~~1991~~
77. Knud Nedergaard	Hestkøb allé 1, 3460 Birkerød	studielektor Jonstrup	1960-1990
78. Anny Værenstrøm Nielsen	Værebrovej 126, 2., 2880 Bagsværd	Børnehavelærer i Jonstrup	1940-50
79. Tage Nielsen	Stjerneparken 64, 6300 Gråsten	lærer	1959
80. Inger-Lise Nørgaard	Holmeås 31, 2670 Greve	lærer	1962
81. Vagn Nørgaard	Dalmosevej 39, 2400 NV	lektor Jonstrup	1975-1990
82. E. Olsen	Holsteinborgvej 11, 1., 2720 Vanløse		
83. Anne Marie Hvalsøe Olsen	Jyllandsgade 8 A, 4100 Ringsted.	lærer	1962
84. Jette Pagaard	Pilevej 19, Sørup, 3480 Fredensborg	fagkonsulent	1969
85. Poul Erik Pagaard	Kielshøj 172, 3520 Farum	pæd.konsulent	1969
86. Jørgen Baungaard Pedersen	Poppelrækken 6, 4573 Højby	lærer	1965
~~87. Trine Petersen~~	~~Viborggade 29, 1., 2100 Ø~~	~~lærer~~	~~1990~~
88. Jørgen Egedal Poulsen	Bavnehøj Park 31, 3500 Værløse	rektor 42 48 16 29 44	
89. Lone Poulsen	Præstehusene 6, 2620 Albertslund	overlærer	1964
90. Lis Prehn	Vældegårdsvej 6, 2820 Gentofte	overlærer	1964
91. Esben W. Rasmussen	Mosegårdsvej 86, 2820 Gentofte	kursusleder	1962
92. Finn Reindahl	Frederiksdalsvej 208, 2830 Virum	overlærer	1955
93. Erling Romme	Møllevænget 10, 5592 Ejby, Fyn	overlærer	1936
94. Anni Rosenberg	Strandvejen 262 B, Skotterup, 3070 Snekkersten	lektor Jonstrup	1967-1987
95. Kirsten Rossle	Bøgedevej 6, Slimminge, 4100 Ringsted	lærer	1962
96. Per Ryt-Hansen	Fasanvænget 451, 2980 Kokkedal	sem.lærer Jonstrup	1981-1990
97. Anni Rønn-Poulsen,	Haslevej 12, 6000 Kolding	overlærer	1966
98. Gyda Bøge Seibæk	Krogvej 48, 2830 Virum	lektor Jonstrup	1970-1990
99. Grete Skafte	~~Gråbrødre Torv 12.2., 1154 K.~~	lektor Jonstrup	1964-1990
100 Tove Sporring	Roskildevej 137, 3600 Frederikssund	overlærer	1967
101 Ole Søgaard	Morelvej 114, 5250 Odense Sv	overlærer	1952
102 Ole Sørensen	Lindevej 42, 4140 Borup	overlærer	1944
103 Kirsten Thyme	Ellebuen 21, 2950 Vedbæk	lektor Jonstrup	1972-1990
104 Jeppe Tønsberg	Toftegærdet 18, 2800 Lyngby	arkivar	
105 Oscar Udsholt	Elmkær 46, 4534 Hørve	overlærer	1938

Dyrehavevej 12, 2930 Klampenborg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

106 Jørgen Ulriksen	Klampenborgvej 8 C, 2930 Klampenborg	skoleinsp.	1957
107 Kirsten Ulriksen	Klampenborgvej 8 C, 2930 Klampenborg	lærer	1956
108 Karen Viderø	Danmarksvej 55 C, 2800 Lyngby	lektor Jonstrup	1956-1984
109 Palle Westergaard	Gl. Kongevej 102, 1., 1850 Frb. C	Dansk Flygtningehjælp	1969
110 Erik Ørum	Agervang 21, 2800 Lyngby	viceinsp.	1939

❦

Jonstruppere 1955-90

Som omtalt i årsberetningen har lektor Hans Marcher lovet at lave en navneliste over dimittenderne 1955-1990.

Redaktionen vil meget gerne høre, hvordan jeres syn på Jonstrup er/var, og vi er naturligvis også interesseret i at høre, hvordan det er gået jer siden dimissionen. Skriv venligst (max. et A4-ark) til

Kaj Bonde,
Caroline Amalievej 124, lejl. 24,
2800 Lyngby,

eller til

Børge Hjermov,
Søndervej 70B,
2830 Virum.

På forhånd tak for jeres bidrag!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Forlagets beretning

Det har været et stille år for forlaget. Jonstrupberetningen blev trykt i 508 eksemplarer, og bestyrelsen fastsatte prisen til 40 kr. pr. styk. Dog er ingen blevet solgt, men alle er uddelt i henhold til vedtægterne, til støttekredsens medlemmer, forretningsforbindelser, gode kontakter og naturligvis også frieksemplarer til bidragyderne. De sidste 80 eksemplarer blev givet som en kollegial hilsen til medlemmer af Skolehistorisk Selskab. Udgifterne til trykning m.v. af beretningen afholdes af budgettet for Jonstrup Samlingerne.

Som nævnt i formandens beretning lysner det for en eventuel udgivelse af en komplet fortegnelse over dimittender og medarbejdere ved Jonstrup Statsseminarium gennem dets 200-årige virke. Redaktionens ide er nu at krydre navnelisterne med et udvalg af de bedste, mest illustrative artikler fra Jonstrupsamfundets årbøger, for at det hele kan sættes ind i en større Jonstrup sammenhæng, og for at det ikke skal blive en lang opremsning.

Johannes Mulvads musikhistorie om musiklivet på Jonstrup med arbejdstitlen »Til Dannelse og Forfriskning« lader vente på sig, men måske lysner det nu, da Mulvad har fået udgivet sit store værk om »Fiskerne«. Bogens redaktør, Lars Ole Bonde, har sendt forlaget denne hilsen:

»Til Dannelse og Forfriskning« – Musiklivet i den første læreruddannelses tid

af Johannes Mulvad. Redaktion: Lars Ole Bonde.

Bogens indhold er i det store og hele fastlagt: Der bliver tale om delvist omskrevne og omredigerede udgaver af Johs. Mulvads skolehistoriske artikler om musiklivet på Jonstrup fra 1791 til midten af 1800-tallet. – For at den kronologiske fremstilling kan fremstå i den ønskede form, er det imidlertid nødvendigt med et nyskrevet kapitel om Zinck og Jonstrups musikliv i hans em-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bedstid. Johs. Mulvad har ikke mulighed for at skrive dette kapitel, førend hans monumentale udgivelse af »Fiskerne« (Ewald/J. E. Hartmann) er endeligt afsluttet.

Der kan endnu ikke sættes dato på denne afslutning: –bogen om Jonstrups musikliv i de første 60 år må derfor vente endnu nogen tid på udgivelse.

Århus 7.2.93 Lars Ole Bonde

❦

Bogtitler er et interessant studium! De giver ofte mange flere informationer end de rent indholdsmæssige. Et eksempel kan være: »Huus- og Skolesangbog eller 266 lystige og alvorlige Viser og Sange, samlet for Slægt og Venner af uskyldig Munterhed og ægte Dyd og især for brave Skolelærere og flinke Skolebørn. Af O. D. Lütken.«

Der er en umiskendelig duft af både oplysningstid og Biedermeier over titlen, og det virker derfor også ganske naturligt, at Melodibogen til denne sangbog er udgivet af en Jonstrup-musiklærer.

I det hele taget er historien om musiklivet på Jonstrup i første halvdel af 1800-tallet et spændende kulturhistorisk studie: I kraft af en ganske enestående kontinuitet – personificeret i Rasmus Andersen, der efter sin uddannelse i Jonstrups første år (dim. 1809) virkede som musiklærer helt frem til 1851 – kan vi med musikundervisningen som emne følge oplysningstidens reformtanker og deres skæbne gennem en bevæget epoke i dansk (skole) historie. Jonstrup uddannede naturligvis degne, sangere til kirken, det var en del af den bundne opgave. Men den verdslige sang og musik blev ikke forsømt på Jonstrup. Fra H. O. C. Zincks tid levede tanken om sangen i folkeskolen som forudsætning for en levende folkesang på Jonstrup. Som også på den måde indtog en særstilling i dansk læreruddannelse.

Bogen om Musiklivet på Jonstrup i de første 60 år skrives af Johannes Mulvad, en af de største kendere af dansk musikhistorie i begyndelsen af 1800-tallet.

Kaj Bonde

❦

Og så til noget helt andet:

Hvordan kan vi nu få skrevet sagaen om seminariets nedlæggelse, som et stykke samtidshistorie?

Den 30. august var det fem år siden, seminariet modtog det famøse brev med den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

såkaldte planskitse, der skulle sætte punktum for Jonstrups 35-årige tilstedeværelse i Lyngby.

I den anledning bringer vi kammeradvokatens gennemgang af strukturen af nedlæggelsesforløbet, således som den er gengivet i »ugeskrift for retsvæsen (UFR)« nr. 21, 1993, p.322ff.

Esbjerg seminariums erstatningssag mod ministeriet. Som bekendt hævdede Esbjerg, at deres sammenlægning med Ribe seminarium var et brud på Grundlovens ekspropriationsbestemmelse, idet der her var tale om en privat institution, som staten selvsagt ikke uden videre kunne skalte og valte med. Sagen blev prøvet både ved landsretten og højesteret, og her følger kammeradvokatens sagsfremstilling:

»Forslaget byggede på en ministeriel skitse, dateret den 30. aug. 1988, og blev fremlagt i forbindelse med finanslovsforslaget 1989; iflg. skitsen var planen at sammenlægge Ribe med Tønder i sidstnævntes bygninger, således at det »nye« seminarium fik tre hold (spor), medens det ene af ialt to hold i Ribe skulle tildeles Esbjerg, der herved ville få tre mod hidtil to hold.«

»Ministeren nedsatte tre regionale udvalg, der fik til opgave at gennemgå skitsen i enkeltheder og evt. pege på andre muligheder. Af bemærkningerne til det fremsatte lovforslag fremgår, at ministeren havde lagt det regionale udvalgs udtalelse til grund.«

For Jonstrups vedkommende stillede sagen sig, som bekendt, anderledes. I planskitsen skulle Jonstrup nedlægges og dets bygninger stilles til rådighed for handelsskoleformål. Men det regionale udvalg for Sjælland anbefalede, at Jonstrup skulle bevares, og i stedet skulle Frederiksberg seminarium nedlægges. Lovforslaget ændrede det hele til, at Jonstrup skulle sammenlægges med Blågaard i dettes bygninger, og derved blev det.

For at fastholde uvildighed følger her kammeradvokatens (ministeriets) beskrivelse af *formålet* med nedlæggelserne, endnu engang fra UFR:

»Formålet med forslaget er mere konkret dels at opnå besparelser på driften af seminarierne ved at reducere udgifterne til administration og bygningsdrift, dels at skabe et forbedret fagligt-pædagogisk miljø ved, at alle seminarier så vidt muligt kan optage mindst 3 hold om året. Seminarier med mindst tre spor vil også lettere være istand til at bære de betydelige generelle besparelser (på 2-3 pct. om året), som er planlagt for de kommende år, uden at det går ud over undervisningens kvalitet.

Forslaget indebærer, at 24 lærerseminarier reduceres til 18 (s. 323)«

S. 323 anføres det videre: »Ved lovforslaget påregnedes en samlet besparelse i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

driftsudgifter til seminarierne på 27.8 mio. kr., hvoraf 2.1 mio. kr. henførtes til sammenlægning af Ribe Statsseminarium med Esbjerg seminarium (og amtskommunernes overtagelse af HF-huset i Ribe).«

For Jonstrups vedkommende påregnedes en besparelse på 3.4 mio. kr.

Esbjerg seminarium tabte i begge instanser.

– Og Jonstrup blev nedlagt.

Opfordringen

På denne uvildige baggrund håber redaktionen, at der er givet et fælles udgangspunkt for den opfordring, vi nu retter til alle Jonstruppere: lærere, elever og medarbejdere, som var med til at opleve det mørke kapitel i Jonstrups historie, om inden glemslens slør helt sænker sig over disse dramatiske begivenheder, til redaktionen at sende et erindringsglimt, der kan indgå i en samlet beskrivelse af nedlæggelsens saga.

Tom Carlsen (TK) har som den første sendt mig disse linier:

»Jeg husker mig selv køre ud ad Helsingør motorvejen til Jonstrup, kaldt ud af de første rygter om eventuel nedlæggelse, og sagde til mig selv: »Det skal blive løgn!«

De næste mange måneder, fra aug. til dec., var vi alle i fuld gang og alt var hektisk, og så kom din julehilsen fra scenen til julerevyen –Jonstrup, det bedste seminarium, vandt. Du var glad, men jeg tænkte: Hybris, og januar 1989 kom slaget så!

Nå, vi lærte alle noget om samfundets vilkår, set ud fra det politiske spils regler, og blev vel alle, som årene gik, bestyrket yderligere i, at beslutningen var uigennemtænkt, men at det heller ikke er fornuft, man skal vente sig fra den daværende regering, plus nuværende regering.«

TC slutter sit brev med en venlig hilsen til os alle.

KB

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Udtalelse til

Undervisningsminister Ole Vig Jensen

fra Jonstrups Venner, samlet til årsmøde på det gamle Jonstrup, 26.6.1993

Jonstrups Venner, hvis formål er at bevare Jonstrupnavnet og de pædagogisk-historiske værdier, der knytter sig hertil, er d.d. samlet til årsmøde i det gamle seminariums bygninger i Jonstrup for at markere 203-årsdagen for den kongelige resolution af 25. juni 1790, der lagde grunden til det første statsseminarium.

I den anledning henleder vi ministerens opmærksomhed på, at disse historiske bygninger frigøres i løbet af 1995, da Flyvevåbnets Officerskole fraflytter dem, og at der endnu ikke er truffet nogen beslutning om deres fremtidige anvendelse.

Værløse kommune har i 146 år værnet om Jonstrup Statsseminarium og betragtet det som sit kulturelle arnested. Det er i skikkelse af en rød bog placeret i kommunens byvåben, netop som en anerkendelse af seminariets virke som regionalt kulturcenter i de mange år.

På denne baggrund skal vi derfor anmode Dem om at tage kontakt med Værløse kommunalbestyrelse og Frederiksborg Amt med henblik på at vurdere muligheden for, at det ældste seminarium i kongeriget igen kan uddanne lærere. Jonstrup Statsseminarium betegnedes i mange år som læreruddannelsens flagskib; det bør genindtræde i seminariebilledet nu, hvor en forventet lærermangel gør fornyet seminarieplanlægning aktuel.

Den kommende seminarieplanlægning bør utvivlsomt tage sit udgangspunkt i en regional tænkning, således at der sikres institutionerne et rimeligt grundlag, geografisk og befolkningsmæssigt.

Vi ved, at tanken om seminarierne som kulturcentre ikke er Dem fremmed. Vi forestiller os disse som regionale pædagogiske højskoler, der varetager såvel grunduddannelse som videregående pædagogisk- didaktiske uddannelser og efteruddannelser for lærere til børne- og ungdomsskoler samt til voksenundervisning. Denne karakter af højskole kræver nærkontakt og forudsætter derfor, at institutionerne ikke bliver for store.

Mødet besluttede at udpege formanden for Jonstrups Venner, fhv. seminarielek-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tor Børge Hjermov, mødets dirigent, vicekontorchef Peder Kjøgx og tidligere stedfortræder for rektor Kaj Bonde, studielektor Knud Nedergaard til at fremføre mødedeltagernes ærinde for ministeren.

På forsamlingens vegne
Børge Hjermov
formand

❦

Undervisnings ministeriet

Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Fax 3392 5547
Tlf. 3392 5000

Jonstrups Venner
v/formanden, fhv.
seminarielektor Børge Hjermov
Søndervej 70B
2830 Virum

28. sep. 1993

I har den 25. august 1993 bedt om et møde med mig for at drøfte et forslag om at søge Jonstrup Statsseminarium genetableret i Værløse.

Lad mig sige det så kort og klart, som det er mig muligt: »Det er fuldstændig urealistik at forestille sig, at der kan oprettes flere seminarier i dette land end de 18 seminarier, vi har nu.«

Jeg forstår meget vel, at det kan være en fristende og nærliggende tanke for jer at foreslå Jonstrup Statsseminarium genoplivet på det sted, hvor seminariet boede i næsten 150 år.

Seminarieforliget fra 1989 står imidlertid stadig ved magt, uanset regeringsskiftet, og I får ikke mig til at rejse den sag på ny.

Jeg har sendt fhv. seminarierektor Kaj Bonde kopi af dette brev.

Med venlig hilsen
Ole Vig Jensen

Kopi til: Fhv. seminarierektor Kaj Bonde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrup statsseminarium på vej mod det nye årtusinde

– Et bilag til »Jonstrup vennernes« udtalelse

Læreruddannelsen var endnu ikke færdig, da den store skolekommission afsluttede sit arbejde med etableringen af en læreruddannelse ud fra den enkle forudsætning, at skal man have en god skole, må man også have dygtigt uddannede lærere til den.

Da kongen konfirmerede kommissionens indstilling den 25.6. 1791, var det ikke et færdigt arbejde, der snart efter blev sat i værk, hverken hvad angår fagkreds, styrelse eller økonomisk grundlag. Tanken bag dette forhold fandtes hos en af fædrene bag indstillingen, statsmanden Christian Ditlew Reventlow, hvis virke hvilede på den grundtanke, at ét forsøg var bedre end hundrede forordninger: Tiden måtte vise, hvad der var bæredygtigt.

Uddannelsens tilrettelæggelse var den tids svar på konsekvenserne af de store samfundsmæssige og erhvervsmæssige ændringer i produktionsformer i slutningen af 1700-tallet. Tilsvarende må vi nok i dag se i øjnene, at inden afslutningen af dette århundrede vil det danske samfund have gennemgået dybtgående ændringer i produktionen, dens tilrettelæggelse og former. Ikke alene som konsekvens af EF's indre marked, men også som følge af elektroniske datamidlers sejrsgang overalt i samfundet.

For at opnå både maksimering og billiggørelse af produktionen, samt miljøsikring og bedre arbejdsforhold, er en stigende medarbejderindflydelse en forudsætning. Man vil da kunne opleve, at arbejdsgiver og arbejdstager står sammen i en fælles interesse for, at produktionen bliver individuelt tilrettelagt, som ideen om det udviklende arbejde foreskriver. Det udviklende arbejde har nemlig en indbygget appel til den enkelte medarbejders potentialer og motivation.

Vi står overfor et stadigt større krav og behov for efteruddannelse, omskoling og videreuddannelse, ikke mindst på et alment grundlag. Her kan seminarierne og dermed Jonstrup få en helt ny chance, når denne store nye målgruppe for almen uddannelse melder sig.

Der er behov for at behandle almene spørgsmål af karakteren: Hvad er et menneske? Hvad er et barn, en ung og en voksen? Hvad er en arbejder, en leder og en lærer? Hvad er en dansker, en europæer og en verdensborger? Sådanne spørgsmål

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har seminarierne jo en helt særlig mulighed for at behandle, ud fra det, der er deres særkende og særlige styrke, nemlig seminariernes almene sigte og brede fagkreds.

Det er min opfattelse, at der er en betydelig pædagogisk ressource og talentmasse i den danske befolkning, som blot behøver en pædagogisk indføring og skoling for at blive anvendt i den store om- og efteruddannelsesopgave, som samfundet står overfor. Samfundets pædagogiske talentmasse skyldes især vore store folkeopdragere: H.C. Andersen, Grundtvig, Kierkegaard, de folkelige bevægelser knyttet til kirken og fag- og andelsbevægelsen, samt ikke mindst folkekirkens forkyndelse, hvor evangeliets lignelser altid har haft en fremtrædende plads i prædikenerne. Denne induktive form for påvirkning mener jeg, har aflejret sig dybt hos de mange, der i hjem, på arbejdspladserne og i skolen har været stillet overfor en pædagogisk opgave.

Seminarierne kan anvendes som pædagogiske højskoler til de nye formål, og f.eks. kan Jonstrup fungere som et moderne forsøgsseminarium, der som en regional højskole kan udvikle de faglige moduler, tiden nu stiller uddannelsen overfor.

Borrebakken d. 9.8. 1993

Kaj Bonde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lyngby den 14.augsut 1993

Undervisningsminister
Ole Vig Jensen
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
DK-1220 København K

Kære Ole Vig Jensen

Jeg tillader mig denne henvendelse, fordi jeg som tidligere rektor for Jonstrup Statsseminarium siden 1989 har stået til rådighed for Ministeriet – hvad det dog ikke har gjort brug af.

Jeg har imidlertid stillet mig selv den opgave, at skabe en argumentation for en ny fremtid for de to seminarier – Tønder og Jonstrup, der set i lyset af historiske og nationale og pædagogiske forhold efter min overbevisning begge blev nedlagt ved et fejlgreb. Det er mit mål, at de to seminarier igen kan indtage deres plads i seminarielandskabet, jvf. de vedlagte bilag i hvilke jeg bl.a. har foreslået, at Ministeriet, såfremt de to seminarier genetableres, udpeger en kommitteret til de to seminariers bestyrelser.

Jeg er klar over, at de to seminariers forhold ikke kan ses isoleret, men må indgå i den overordnede seminarieplanlægning, der på grund af den forventede lærermangel påny og med fornyet styrke trænger sig på. Jeg har i de vedlagte bilag redegjort for nogle hovedsynspunkter på en sådan planlægning centreret omkring følgende punkter:

* Seminarierne må indgå i en regional planlægning, sammen med de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner.
* Seminariernes grund-, efter- og videreuddannelse må udgøre et samlet hele.
* Seminariernes position som højere uddannelsesinstitutioner må markeres gennem en klar opdeling af uddannelsen i en bachelordel og en kandidatdel.

Det ville glæde mig, om De eller Ministeriet kunne afse tid til en kommentar – f.eks. om den foreslåede repræsentation af Ministeriet i bestyrelserne for de to seminarier, hvilket jeg anser for helt afgørende for disse institutioners videre udvikling.

Med de venligste hilsner
og med agtelse for Deres politiske virke
Deres Kaj Bonde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bilag 1: Skal Tønder Statsseminarium have en ny fremtid som uddannelsested for lærere til de europæiske mindretal?

Bilag 2: Jonstrup Statsseminarium på vej mod det nye årtusinde.

❦

Fhv. seminarierektor
Kaj Bonde
Borrebakken
Caroline Amalievej 124, lejl. 24
2800 Lyngby

Undervisnings ministeriet

Ministeren

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Fax 3392 5547
Tlf. 3392 5000

Kære Kaj Bonde

Tak for dit brev af 14. august 1993
om Tønder og Jonstrup.

Jeg sender dig som svar en kopi af mit brev af dags dato til »Jonstrups Venner«, hvis henvendelse til mig du sikkert kender.

Jeg har fuld forståelse for, at du som uddannet lærer fa Tønder Statsseminarium og som sidste rektor for Jonstrup Statsseminarium må føle det dobbelt smertefuldt, at disse landets to ældste seminarier ikke længere eksisterer. Det politiske livs realiteter kan af og til være benhårde, men jeg kan ikke gøre noget ved det.

Med venlig hilsen
Ole Vig Jensen

Bilag: Kopi af brev af dags dato til »Jonstrups Venner«

❦

Seminarieplanlægning – Et apropos til Ole Vig Jensens brev

Det er lidt skuffende, at en realpolitiker som Ole Vig Jensen stadig hænger sig i frakkeskøderne på den famøse »slagteribetænkning« fra 1969, hvis forudsætninger går tilbage til 30ernes og 40ernes krisesamfund.

At Ole Vig Jensen føler sig bundet til et forlig, hvor alle partier fra A til Z har

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tabel over andelen af fremmedsprogede elever i folkeskolen

	Fødeland Danmark Antal	Fødeland Danmark ud af samlet antal udl.stats-borgere (%)	Samlet antal udl.statsborgere
Norge	2.047	19,6	10.443
Sverige	1.895	22,5	8.430
Storbrit.	1.801	16,5	10.920
Tyskland	1.253	14,1	8.896
USA	605	13,3	4.564
Tyrkiet	11.093	33,0	33.653
Jugoslavien	2.854	25,2	11.306
Pakistan	1.718	27,5	6.259
Marokko	795	24,7	3.214
Statsløse	1.664	16,3	10.185
Iran	609	7,4	8.248
Sri Lanka	834	14,7	5.672
Polen	365	7,3	4.998
Vietnam	354	7,8	4.518
Irak	472	10,8	4.385
Libanon	879	20,9	4.203
Øvrige lande	5.124	12,7	40.209
I alt	33483	18,6	180.103

Blandt personer med tyrkisk statsborgerskab er hver tredie født i Danmark (mod hver femte for samtlige nationaliteter). For statsborgere fra Jugoslavien, Pakistan og Marokko er der tale om hver fjerde. Derimod er der forholdsvis få blandt flygtningenationaliteterne og personer fra det øvrige Vesteuropa og USA, som er født i Danmark. Blandt flygtningenationaliteterne er andelen, der er født i Danmark, imidlertid stigende.

Kilde: Undervisningsministeriet fra hæftet »Dokumentation om indvandrere, statistik om indvandrere og flygtninge 1993« udgivet af mellemfolkeligt samvirke, 1993.

Var det ikke en tanke værd, jvf. forældrnenes mulighed for selv at undervise deres børn, at disse elevers hjemmesprog blev anerkendt som første, andet eller tredie sprog? Alternativt kunne dansk indgå som de fremmedsprogedes første fremmedsprog!!!

haft fingrene langt nede i »malerbøtten«, uden at der af den grund er kommet grønne fingre ud af det. Men da fremtiden jo nu tegner sig noget anderledes, end da man kiggede fremad i begyndelsen af 70erne, turde det vel være indlysende, at et politisk forlig ikke holder længere end til, at en af parterne finder en ændring nødvendig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrup kan naturligvis ikke ses isoleret fra de øvrige seminarier. Jeg har derfor ladet min »hjemmecomputer« teste seminarieplanlægningen for det nye årtusind, og trykket på knappen til visioner og perspektivering. Computeren spyttede følgende punkter ud:

1. Seminarierne for læreruddannelsen kan ikke ses isoleret fra alle de øvrige videregående uddannelser.

2. Alle seminarietyper samles under en paraplyorganisation, således at de kunstige skel mellem børnehaver, fritidspædagogik og socialpædagogiske læreanstalter slettes, ud fra den enkle betragtning, at barnet er et helstøbt menneske, der ikke bør inddeles i sektorer. – Derfor skal disse seminarier samles under et fælles begreb: Danmarks pædagogiske Højskole, hvortil også DLH og universiteternes pædagogiske institutter henlægges, sammen med Danmarks pædagogiske Institut, Danmarks pædagogiske Bibliotek og et kommende dansk skolemuseum. Formå-

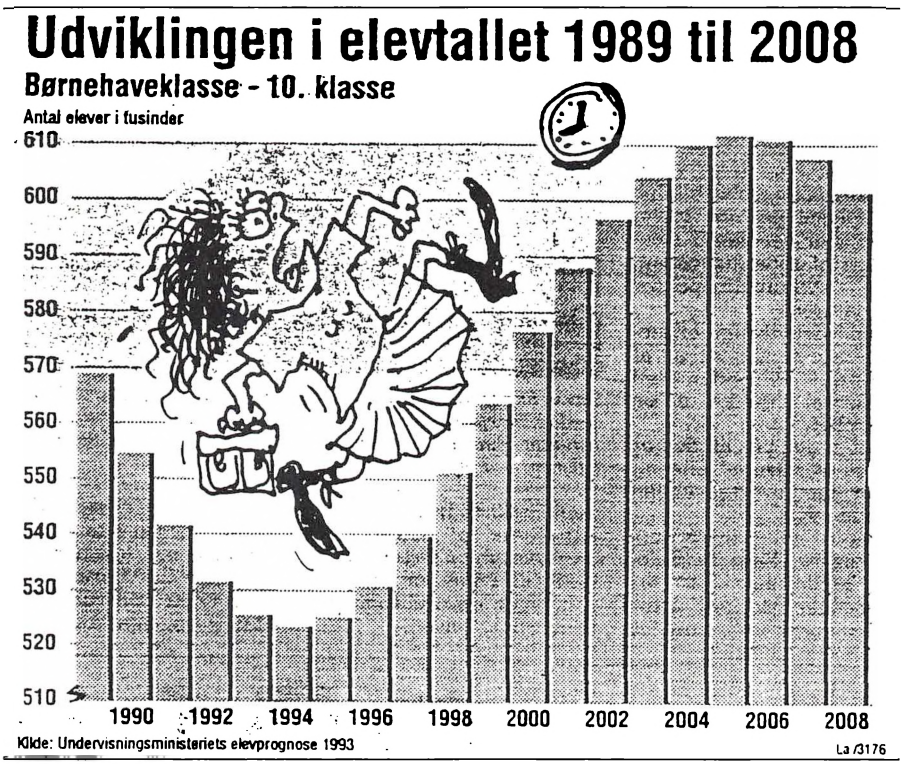

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

let med denne sammenslutning er at højne og udvikle den pædagogiske bevidsthed gennem forskning, forsøg og formidling.

3. Læreruddannelsen ses som en helhed, således at grund-, efter- og videreuddannelsen danner et kontinuerligt studieforløb i lighed med de øvrige videregående uddannelser. Lærerseminarierne, samlet som ovenfor nævnt, bliver til regionale pædagogiske højskoler, der får tildelt de særlige opgaver: a. at være det pædagogisk-didaktiske uddannelsessted for de hundreder af medarbejdere inden for erhvervs-, samfunds- og foreningslivet, som får tildelt opgaver i forbindelse med efteruddannelse og omskoling af samfundets mangfoldige medarbejdere.

b. at være stedet, hvor der etableres et tilbud til alle vordende forældre om at få en »forældreuddannelse«, der tager fat på forældres pligter og rettigheder, som opdragere og undervisere af deres børn. – Endvidere tilbydes alle forældre til flygtninge- og indvandrerbørn et særligt kursus, således at de bliver i stand til, i henhold til grundlovens §76, pkt.2, selv at undervise deres børn i modersmål, religion og historie. For at undervisningen kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er børnene stadig tilmeldt en skole og en klasse, hvis lærere bliver forpligtet til at vejlede forældrene med henblik på folkeskolens krav. Skulle andre forældre få lyst til også at undervise deres børn i et eller flere af folkeskolens fag, skal denne mulighed naturligvis også stå åben.

Hvor mange institutioner der bliver behov for under disse forudsætninger, ved vel end ikke vores minister?

Så hvorfor fastholde 18 som et nærmest helligt tal?

Jorden drejer vel også nogle omgange på Frederiksholms Kanal, også siden 1971?

I øvrigt er Frederiksholms Kanal ikke noget verdenshav som Fritz Jürgensens Gysse allerede bemærkede, så det kunne jo være, at en af de andre forligspartnere fik øjnene op for **dannelsens og læreruddannelsens nye virkelighed.**

Kaj Bonde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Forslag til forsøg med Jonstrup Statseminarium

– som regional global pædagogisk højskole

Da Jonstrup i 1989 så brat blev stoppet i sit forsøgs- og udviklingsarbejde, havde jeg håbet, at næste fase var blevet et forsøg med en videreudvikling af seminariet som en pædagogisk højskole. En vision for seminarieudviklingen, jeg har haft gennem mere end tre årtier, og som jeg senest har berørt i efterordet til »Til dueli-ge skoleholderes dannelse«, og nu igen i 203-års beretningen.

Ved en pædagogisk højskole forstår jeg en statsejet eller -støttet institution, der har til formål at uddanne lærere til folkeskolen i henhold til gældende lovgivning herom, men som også kan uddanne lærere til de offentligt støttede skoler samt institutioner for børn, unge og voksne, i deres meget forskellige fremtrædelsesformer.

At en pædagogisk højskole kan være regional vil sige, at den er placeret inden for en af de regioner, folketinget har fastlagt, for at der kan sikres en ligelig fordeling af samfundets videregående og højere uddannelser. Med det formål at sikre, at også den mindrebemidlede del af befolkningens børn og unge får let adgang til en videregående uddannelse. – Den regionale opdeling skal også sikre, at der geografisk og befolkningsmæssigt er et tilstrækkeligt rekrutteringsgrundlag for de i regionen placerede institutioner. Læreruddannelsen ved det nye Jonstrup i de gode bygninger i Lyngby forsøges tilrettelagt som en tre-årig uddannelse med det sigte, at den kan opnå international anerkendelse, som f.eks. en BE (Bachelor of Education) -grad; således at dimittenderne også kan betragte hele den engelsktalende verden som et arbejdsmarked i lighed med den ordning, der allerede er gældende for de nordiske lande. Karakteren af, at en pædagogisk højskole er en videregående uddannelse på universitært niveau, markeres yderligere ved, at den studerende – i lighed med de studerende på universitetet – kan afslutte sit uddannelsesforløb med en kandidatgrad inden for det pædagogisk-psykologiske område, enten gennem et cand. pæd. studium ved DLH eller et cand. psyk. studium ved f.eks. KU/ÅU eller et af landets universitetscentre.

Med dette forslag vil der også være etableret den sammenhæng mellem lærernes grund-, efter- og videreuddannelse, som det indtil nu ikke er lykkedes at få etableret. Det er væsentligt, at hver af de pædagogiske højskoler kan have sin sær-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

UDDANNELSESKORT

De videregående uddannelsers placering i Danmark:

- ⧖ Universitet
- L Lærerseminarium
- • Anden videregående uddannelse

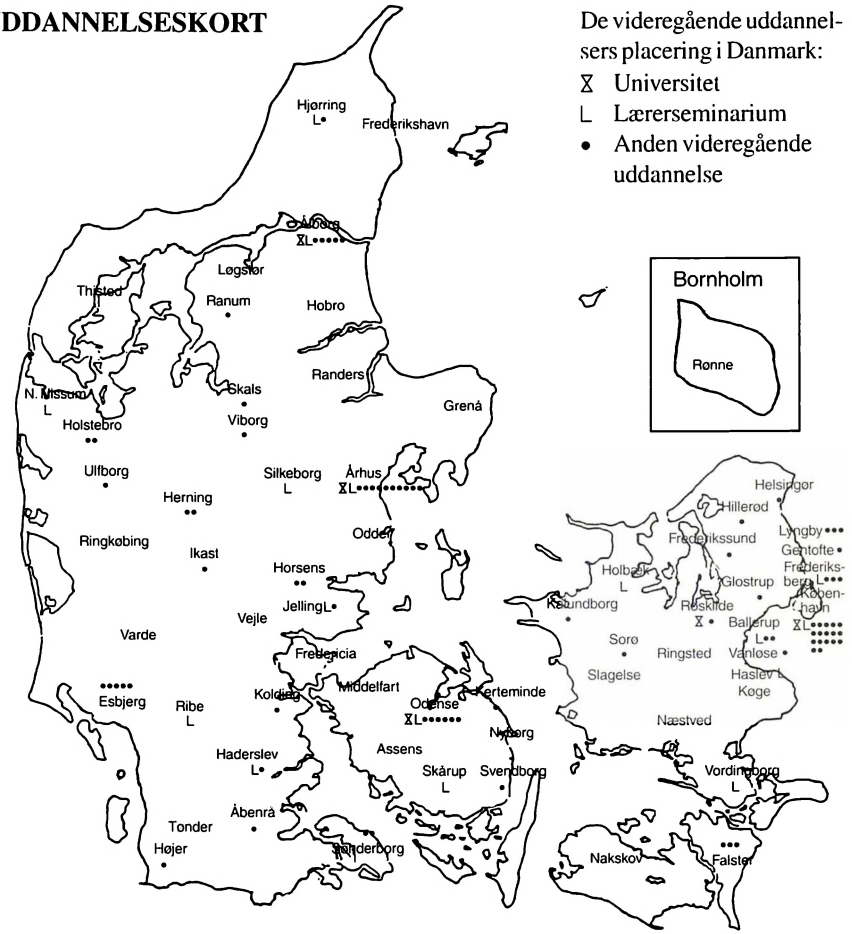

Uddannelseskortet kan rejse mange spørgsmål, f.eks. hvad med at følge det forslag om at inddele landet i uddannelsesregioner, som får ansvaret for, at alle regionens unge kan få den uddannelse/videregående uddannelse, deres lyst samt evner rækker til? Og hvad med alle de hvide pletter på kortet? Fortæller de den politiske realitet om befolkningens »lige« adgang til de videregående uddannelser?

Hvor blev de nye universitetscentre af? F.eks. det vestjydske, det midtjydske og det sydjydske?

Hvordan skal den efteruddannelse og omskoling samt vedligeholdelse, der mere og mere trænger sig på, finde sted, når alle erkender, at befolkningens hjerner, viden og kunnen er det eneste vedvarende råstof, det danske samfund disponerer over? Hvilken uddannelsestype dækker bedst de hvide pletters behov?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

egne profil, alt efter respektive traditioner og regionale behov.

Jonstrups særpræg bør ligge i at forsøge at udvikle en pædagogisk tænkning, der både er lokal og global i sin struktur. Derfor etableres der forsøgsvis et både lokalt og globalt modul; endvidere et andrologisk modul, der kan indfange de mange, der i samfunds- og erhvervslivet daglig står over for en læreropgave, og som kunne tænke sig at få deres lærervirke drøftet og eventuelt sat ind i en større pædagogisk sammenhæng.

Højskolen er tænkt ledet af en bestyrelse, der sammensættes således, at både amt og kommune repræsenteres; men også en repræsentant fra f.eks. DLH's og KU's pædagogiske institutter udpeges. Ligeledes bør der i bestyrelsen være et par repræsentanter for f.eks. Folkekirkens Nødhjælp, Flygtningehjælpen, Red Barnet og Mellemfolkeligt Samvirke – der har et globalt sigte som arbejdsgrundlag.

For at sikre let adgang til en pædagogisk skoling for den nye målgruppe, der i erhvervs- og samfundslivet må stå for omskoling, efter- og videreuddannelse af fremtidens arbejdsstyrke, skal den regionale højskole også forsøge at arbejde med andre tidsintervaller og -moduler, således at de nye brugere bedre vil være i stand til at tilpasse deres skoling efter arbejdsrytmen.

På talerstolen byggeudvalgets formand kontorchef Vagn Jensen. På første række ses Undervisningsminister Jørgen Jørgensen, der holdt indvielsestalen, og i den lancerede udtrykket: »Jonstrup som flagskibet blandt seminarierne«. På første række sidder også skoleudvalgets formand, Direktør Ole Harkjær.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Der forsøges f.eks. med sene eftermiddagstimer og weekendtimer. I øvrigt bør det overvejes, om uddannelsen kan tilrettelægges ud fra et enkeltfagsprincip, der har vist sig at være velegnet for voksne studerende (f.eks. HF).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Redaktionelle noter

Årsmøde for »Jonstrups Venner«

Program for årsmødet i Jonstrup lørdag den 25. juni 1994, kl 14-17:

1. Beretninger forelægges
   Spørgsmål til formand og redaktion
2. Videofilm: Livet på Jonstrup omkring 1950
   (forstander Mogens Krog, Skælskør)
3. Tankeudveksling over et glas hvidvin
4. »Jonstrup – 204 år« udleveres til medlemmerne.

Vi glæder os til at se dig!

❦

Tillykke Mulvad!

Jonstrups musikhistoriker *Johannes Mulvad* har på Edition Egtved fået udgivet resultaterne af mange års arbejde: Et komplet, kritisk revideret partitur til et af de vigtigste værker i tidlig dansk musikhistorie: Johann Ernst Hartmanns syngespil *»Fiskerne«* med tekst af Johannes Ewald (1778-79). Mulvad har desuden skrevet en omfattende og rigt detaljeret musik- og teaterhistorisk indledning og kommentar. Den fornemme bog foreligger som bd. VI i serien *Dania Sonans. Kilder til Musikkens Historie i Danmark.*

Nu ser vi så frem til, at Mulvad får søsat det andet projekt, han har haft på bedding i flere år: Bogen om *Musiklivet på Jonstrup fra 1791-1858.* – Vi glæder os også til denne frugt af en mangeårig, fornem indsats for dansk musikliv.

Kaj Bonde

❦

Tidligere Jonstruplærer i musik, Kurt Maack, har produceret følgende 2 lydbånd:

a. »500 års musik og historie« (et causeri med 3 historiske instrumenter)
b. »Classic Guitar Highlights« (et solo-guitarprogram fra renaissance til impressionisme).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

– Dette bånd er fremstillet for Folkekirkens Nødhjælp til støtte for Bosniens krigsskaderamte børn. Beløbet går ubeskåret til nødhjælpen.

❦

Det er lidt trist at skulle skrive, at redaktionen også modtager meldinger om, at selv læreruddannelsens bedste kort, liniefagsuddannelserne, er gledet ind på deroutens triste vej. Successen med liniefagene skyldtes bl.a. at det helt igennem var et interessevalg for den studerende, og det betød som regel gode faglige forudsætninger og høj motivation, relativt små hold; og et unikt fagligt og pædagogisk tilsynssystem, det centrale studielektorkorps, som nu er sparet bort, sikrede et ensartet og højt kvalificerende niveau, samt at ingen lærer blev isoletet på grund af en fremadrettet kursusdeltagelse.

Trist er det også at notere, at elfantiasistænkningen stadig har greb i ministeriet, selvom den er forladt i den verden, der ellers betyder noget, den pekuniære.

Konsekvenserne vil også her vise sig inden længe, melde sig netop for en uddannelse, hvor det nære og personlige er alfa og omega, når den »gode« lærer skal dannes og uddannes.

❦

Vi håber, at nogle af vore læsere får lyst til at give deres besyv med i diskussionen om Jonstrups fremtid. Vi modtager meget gerne snarest belejligt – og senest den 1.4.1995 – jeres indlæg, som vi så vil søge at samle til en helhed i form af en mosaik, vi kan bringe i beretningen næste år. – Bidragene bedes sendt til Børge Hjermov, Søndervej 70 B, 2830 Virum, eller Kaj Bonde, Caroline Amalievej 124, lejl. 24, 2800 Lyngby. – På forhånd tak!

Børge Hjermov

❦

Kære Kaj!

Til dine konkrete spørgsmål kan jeg oplyse nedenstående, som kan uddybes, hvis du skulle have brug for det:

Der optages i sommeren 1994 ca. 3.000 studerende på lærerseminarierne, helt præcis 2.986. I 1993 optoges ca. 2.400 studerende, i 1992 ca. 2.150. Der er altså tale om en kraftig stigning i antal studiepladser. Årsagen er den kraftigt stigende interesse for at blive lærer. I år er der pr. 15. marts allerede ca. 12.000 total-ansøgere, og ca. 4.300 1. prioriteter.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det må vel være endnu højere end i årene før det berømte Skagen-møde.

Med hensyn til økonomien, så er der uden videre undervisningspenge til alle optagne via det såkaldte takst-system. Der udløses 32.000 kr pr. fuldtidsstuderende pr. år, forudsat at den studerende har bestået de til den enkelte årgang hørende prøver, dvs. er oprykket til næste årgang. Taksten til 4. årgang udløses første ved bestået lærereksamen.

Hertil kommer 7.300 kr til såkaldt fællestakst, som skal dække alle øvrige omkostninger, herunder varme, rengøring, administration m.v. SU: 40.000 kr før skat + ca. 20.000 kr i statslån.

Der udløses (endnu) ikke takster til bygningsopførelse m.v. Der er stillet midler i udsigt til især leje af lokaler til det store meroptag. En del seminarier har søgt byggedirektoratet om penge til f.eks. udvidelse af kantine, men også til udvidelse af undervisningsarealet. Mig bekendt er der endnu ikke givet sådanne bevillinger, der direkte er udløst af meroptag.

Du spørger hvor det forøgede optag er placeret. En god del er placeret i de store byer, herunder København, idet en god del af den ekstra søgning nu som altid er at finde i de store byer.

De bedste hilsner
Knud Erik Bang,
formand for
lærerseminariernes rektorforsamling

❦

P.S. Den regnekyndige og omsætningsbevidste læser vil hurtigt kunne skønne, at et seminarium med 300 studerende omsætningsmæssigt svarer til en mellemstor virksomhed, selv i Lyngby!

Kaj Bonde

Bestyrelsen tiltrådte ved sit møde d. 26.4.1994, på forslag fra redaktionen, følgende plan for et indhold til jubilæumsskriftet:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jonstrup Statsseminarium

Flagskibet blandt seminarierne i dansk læreruddannelse

Prolog: Jonstrup – et minde eller en decimal på den skolehistoriske hylde? – Vagn Skovgaard-Petersen.

Indledning: 14. marts 1791. Et seminarium åbner, og folket får sine lærere og folkeoplysningen et arbejdsgrundlag – Kaj Bonde.

- Studerende og lærer ved samme institution. Børge Hjermov.
- Jonstrups flytning til Lyngby – Aage Morville (Jonstrupbogen).
- Faghistorisk billedmontage med tekst. Jeppe Tønsberg.
- Undervisningsminister Jørgen Jørgensens indvielsestale genhørt 30 år efter. Christian Glenstrup.
- Morvilles tale: Det gamle ur. Elin Fog.
- Medarbejder- og dimittendfortegnelse for perioden. – Hans Marcher.
- Den store begivenhed. Bygningen af Jonstrup Statsseminarium. Kontorchef Vagn Jensen.
- Skoleudvalgets tanker – og virkeligheden. Fhv. borgmester Ole Harkjær.
- Kapitler af nedlæggelsens saga, som den huskes 5 år senere af lærere og studerende.
- Et sparemål fra idé til virkelighed. Direktoratets kassekontor.
- Hvad betyder et seminarium for det kommunale skolevæsen? Skoledirektør Poul Andersen.
- Har Jonstrup Statsseminarium en fremtid i Lyngby – som regional/global pædagogisk højskole?
  Et rundspørge til medlemmer af de politiske partier i kommunalbestyrelsen og amtsrådet samt Lyngbykredsens MF'ere (kandidater).

Prisopgavens bedste besvarelse.

Epilog: Om at være/blive verdensborger i Lyngby (Benny Andersen)
Beretning 1994/06/25 – 1995/06/25.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

© 1994
FORLAGET JONSTRUPS VENNER

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK